

ХМЕЛЬНИЦЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
Факультет здоров'я, психології, фізичної культури і спорту
Кафедра теорії і методики фізичного виховання і спорту

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

Другого магістерського рівня

**«Готовність до професійної діяльності майбутніх фахівців спеціальності
«Фізична культура і спорт»**

Галузь знань 01 Освіта/Педагогіка

Спеціальність 017 «Фізична культура і спорт»

Освітня програма «Фізична культура і спорт»

Шифр _____

Виконав студент Тостановський Ян Юрійович група ФКСм-20 _____

Підпис Ініціали, прізвище

Керівник Керівник кан.пед. наук, доцент Павлюк Оксана Сергіївна _____

Науковий ступінь, звання Підпис Ініціали, прізвище

Нормоконтролер _____

Підпис Ініціали, прізвище

До захисту допускаю:

Завідувач кафедри теорії і методики

фізичного виховання і спорту _____

Дата _____

АНОТАЦІЯ

Тостановський Ян Юрійович «Готовність до професійної діяльності майбутніх фахівців спеціальності «Фізична культура і спорт»

– Кваліфікаційна робота магістра зі спеціальності 017 «Фізична культура і спорт» за освітньо-професійною програмою «Фізична культура і спорт». Хмельницький національний університет. – Хмельницький, 2021.

Кваліфікаційна робота магістра складається з трьох розділів.

Об'єкт дослідження - професійна діяльність фахівців фізичної культури і спорту

У роботі розглядаються: зміст та види готовності до професійної діяльності; складники та особливості формування готовності до професійної діяльності майбутніх фахівців з фізичної культури і спорту.

Проаналізовано 66 літературних джерел.

Запропоновано методи діагностики та методіку формування готовності до професійної діяльності майбутніх фахівців.

Ключові слова: готовність, професійна готовність, фізична культура і спорт, фахівці, професійна діяльність.

ANNOTATION

Tostanovskyi Yan Yuriovych «Readiness for professional activity of future specialists in the specialty «Physical Culture and Sports» Qualification work of the master on a specialty 017 «Physical culture and sports» on the educational program «Physical culture and sports». Khmelnytsky National University. - Khmelnytsky, 2021.

The master's qualification work consists of three chapters.

Object of study - professional activity of specialists in physical culture and sports
Diploma thesis deals content and types of readiness for professional activity; components and features of formation of readiness for professional activity of future specialists in physical culture and sports.

Analyzed: 66 literature sources.

Proposed methods of diagnosis and methods of forming readiness for professional activity of future specialists.

Keywords: readiness, professional readiness, physical culture and sports, specialists, professional activity.

Вступ	5
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДИЧНИЙ АСПЕКТ ГОТОВНОСТІ ДО ПРОФЕСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ СПЕЦІАЛЬНОСТІ «ФІЗИЧНА КУЛЬТУРА І СПОРТ»	
1.1. Підходи до визначення готовності.	8
1.2. Компоненти професійної готовності.	11
1.3. Фізична готовність до професійної діяльності	14
РОЗДІЛ 2. ОСОБЛИВОСТІ ПРОФЕСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ СПЕЦІАЛЬНОСТІ «ФІЗИЧНА КУЛЬТУРА І СПОРТ»	
2.1. Вимоги до фахівців з фізичної культури і спорту	18
2.2. Особливості професійної діяльності фізичної культури і спорту	24
2.3 Мотивація педагогічної діяльності	28
2.4. Формування готовності до професійної діяльності майбутніх фахівців спеціальності «Фізична культура і спорт» в умовах ЗВО.	34
РОЗДІЛ 3. РЕЗУЛЬТАТИ ДОСЛІДЖЕННЯ ТА ЇХ ОБГОВОРЕННЯ	
3.1. Організація та методика проведення педагогічного експерименту	48
3.2. Аналіз та узагальнення результатів дослідження	54
Висновки	60
Список використаних джерел	61
Додатки	68

ВСТУП

Актуальність. Бурхливий розвиток науки, техніки, проникнення наукових досягнень у різні галузі життя людини вимагають постійного перегляду вимог сучасного суспільства до підготовки до життя підростаючого покоління. Тому вимоги, яким мають відповідати випускники вищих навчальних закладів, стають все вищими.

Формування готовності до професійної діяльності розглядається як мета і результат тривалого процесу підготовки спеціаліста, як формування готовності до виконання професійних функцій (Г.І.Хазяїнов), як оволодіння компетенціями, що дозволяють вирішувати професійні завдання (О.В.Акулова, Н.Ф. Єфремова, А.П.Тряпціна, А.В.Хуторскшг та ін:), також виділено стадії становлення професіонала, що збігаються з етапами професійної соціалізації особистості (Ю.П.Поваренков), у деяких дослідженнях розглядаються проблеми психології праці вчителя та його професійного зростання (Н . Г. Алексеев, Б. З. Вульф, В. А. Кривошеєв, В. І. Слободчиков, Ю. Н. Кулюткін, Г. С. Сухобська та ін), як формування професійно-педагогічної культури (Є.В. Бондарівська, В.А.Бордовський, Є.І.Ісаєв, І.Ф.Ісаєв, Г.А.Караханова, Н.В.Кузьміна, А.А.Реан, В.І.Слободчиков та ін.

На початку навчання у студентів спочатку формується готовність до навчання у вищих закладах освіти, а лише на старших курсах починає формуватися готовність до майбутньої професійної діяльності.

Саме тому актуальні на сьогодні є вичення стану готовності у студентів старших курсів та її формування за допомогою різних методик.

Отже значущість даної прпоблеми для майбутніх фахівців з фізичної культури і спорту спонукали нас до вибору теми магістерської роботи.

Об'єкт, дослідження - професійна діяльність фахівців фізичної культури і спорту.

Предмет дослідження – діагностика готовності до професійної діяльності майбутніх фахівців фізичної культури і спорту.

Мета дослідження:

Перевірити ефективність методики формування готовності і до професійної діяльності майбутніх фахівців фізичної культури і спорту.

Відповідно до об'єкта, предмета та мети визначені **завдання дослідження:**

1. Розкрити сутність та зміст готовності до професійної діяльності.
2. Визначити складники готовності до професійної діяльності майбутніх фахівців з фізичної культури і спорту
3. Розробити методику діагностики готовності до професійної діяльності майбутніх фахівців фізичної культури і спорту.
4. Визначити компоненти та критерії готовності до професійної діяльності майбутніх фахівців фізичної культури і спорту

Методи дослідження:

- вивчення та аналіз методологічної, психолого-педагогічної та методичної літератури з проблеми дослідження,
- психодіагностичні методи;
- педагогічний експеримент,
- методи математичної обробки результатів дослідження
- теоретичні методи дослідження (аналіз та узагальнення отриманих даних).

Практичне значення роботи.

Одержані результати дослідження дадуть змогу покращити готовність майбутніх фахівців з фізичної культури і спорту до професійної діяльності, сформуванню уявлення про майбутню професійну діяльність

Структура і обсяг роботи.

Дипломна робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаної літератури, додатків. Роботу викладено на 73 сторінках, текст містить 4 таблиці, використано 66 джерел.

РОЗДІЛ 1.

1.1. Підходи до визначення готовності.

Поняття «готовність» є предметом дослідження вітчизняних вчених (як психологів так і педагогів). Семантичний аналіз поняття «готовність» варто почати з визначення В.І.Даля: «готова (про людину) – та , що приготувалася, така, що зібралась зовсім, що пристосувалась до чогось; яка може та бажає виконувати. Готуватися, збиратися, знаряджатися, налаштуватися на щось; готовність – це стан чи властивість готового» [12].

За визначенням Дичківської І.М. готовність – це цілісне інтегративне утворення особистості, що характеризує її емоційно-когнітивну та вольову вибірку прогнозуючу мобілізаційність у момент її включення в діяльності певної спрямованості. Готовність виникає внаслідок досвіду людини. Який ґрунтується на формуванні позитивного ставлення до діяльності, усвідомлення мотивів і потреб у неї, об'єктивації її предмета і способів взаємодії з ним [22].

В свою чергу В.Молярко стверджує, що готовність це складне особистісне утворення, багаторівнева та багатопланова система якостей і властивостей особистості, які у своїй сукупності дають змогу певному суб'єкту ефективно виконувати конкретну діяльність [12].

В.Сластьонін у змістовний компонент готовності включає «професійну компетентність» [51].

Інше значення у тлумачення готовності вкладають М.Д'яченко, Л.Кандиборович та характеризують готовність і як стан і як інтегративну якість особистості. Дослідники стверджують, що стан готовності є «настроєм» - пристосуванням можливостей особистості для успішних дій у певний момент [26].

Поряд з тим М.Данилко окреслює «готовність» як особливий психічний стан особистості, наявність моделі щодо структури відповідної дії та спрямованості на її виконання [21].

Розглядаючи поняття «готовність» Л.Кондрашова виходила з того, що формування особистості – це становлення людини як соціальної істоти внаслідок впливу середовища і виховання на внутрішні сили особистості – це процес становлення та формування під впливом зовнішніх і внутрішніх керованих і некерованих чинників, серед яких провідну роль відіграють цілеспрямоване виховання та навчання [36].

У філософських працях «готовність» розглядається як цілісна інтегральна характеристика людини, як суб'єкта діяльності, прояв якої пов'язаний із широким спектром суб'єктивних сил [34].

Поряд з тим ряд авторів відмічають складність структури готовності, відзначають її цілісне і стійке утворення, цілеспрямоване вираження особистості розглядають готовність, як необхідну передумову успішної професійної діяльності, зазначають, що готовність є професійна, професійно-педагогічна, морально-психологічна, просто готовність і досягається в результаті виховання, моделювання, формування [33]

Готовність володіє часовими характеристиками, вона буває тривалою та ситуативною (тимчасовою). Тривала готовність формується заздалегідь, у результаті спеціально-організованих впливів. Вона діє та виявляється постійно і складає найважливішу передумову успішної діяльності. Ситуативна чи тимчасова готовність характеризується нестійкістю і піддається впливу багатьох факторів. У педагогічному аспекті найбільший інтерес і значення представляє саме тривалий стан готовності [38].

В.Сластьонін відмічає показники готовності і до них відносить здатність ідентифікувати себе з іншими; психологічний стан, що відображає динамізм особистості, багатство її внутрішньої енергії, ініціативність, волю, винахідливість, емоційну стійкість, яка забезпечує витримку; професійно-педагогічне мислення, що дозволяє проникати в причинно-наслідкові зв'язки

педагогічного процесу, аналізувати свою діяльність, відшукувати науково обґрунтовані пояснення успіхів та невдач а також передбачати результати роботи. Згідно з позиції дослідника, професійно-педагогічна готовність це складний синтез взаємопов'язаних структурних компонентів: психологічна готовність, науково-теоретична готовність, практична готовність, психофізична готовність, фізична готовність [51,52].

Професійна готовність спеціаліста як інтегральне утворення на основі потреб і здатностей, які характеризуються соціально нормативним рівнем перетворень суспільних відношень в професійній сфері діяльності в систему функцій суб'єкту цієї діяльності та визначає її результативність [53].

О.Антоненко стверджує, що професійна готовність є закономірним результатом спеціальної підготовки, самовизначення, освіти й самоосвіти, виховання й самовиховання. Це психічний активно-дієвий стан особистості, система інтегрованих властивостей. Така готовність регулює діяльність, забезпечує її ефективність [2].

За визначенням К.Дурай-Новакової професійна готовність є не лише результатом, але й метою професійної підготовки, початковою та основною умовою ефективної реалізації можливостей кожної особистості. У своєму дослідженні вчена визначає готовність як складне структурне утворення, центральним ядром якого є позитивні установки, мотиви та усвідомлення цінності педагогічної праці. До складу готовності входять також комплекс професійно-педагогічних знань, навичок і вмінь, а також певний досвід їх застосування на практиці [25].

На думку В.Мижерікова професійна готовність – це суб'єктивний стан особистості, яка вважає себе готовою до виконання певної професійної діяльності та бажання її виконувати [54].

Н. Мойсеюк вважає, що під готовністю до педагогічної діяльності розуміють психологічну, психофізіологічну, фізичну готовність (тобто професійну придатність), науково-теоретичну й практичну підготовку [18].

В.Лобачов визначає готовність майбутнього педагога фізичної культури до професійної діяльності як сукупність психолого-педагогічних якостей особистості педагога, які забезпечують рішення професійно-педагогічних завдань спрямованих на виникнення у навчаючих ся потреби у здоровому способі життя та рухової активності; розвиток та корекцію фізичних якостей засобом формування рухових вмінь та навиків [39].

У дослідженнях готовності до професійної діяльності Є.Зеєр розглядає готовність як складне особистісне утворення відносно його двох рівнів. На першому готовність розглядається як бажання, прагнення оволодіти якоюсь професією, спеціальністю, на другому як здатність, підготовленість до професійної діяльності [29].

А.Кондрашова готовність до педагогічної діяльності подає як «складне особистісне утворення, що містить ідейно моральні та професійно-педагогічні погляди і переконання, професійну спрямованість психічних процесів, самовладання, педагогічний оптимізм, налаштованість на педагогічну працю, здатність до подолання труднощів, до самооцінки результатів даної праці, потребу в професійному самовихованні, що забезпечить високі результати педагогічної праці» [36].

1.2. Компоненти професійної готовності.

Досліджуючи готовність до професійної діяльності слід розглянути її компоненти та складники. У готовності молодих спеціалістів до професійної діяльності О.Дмитрієва виділяє комунікативну компетентність. До якої входять динамічність і адекватність встановлення контакту, подолання боязні спілкування з аудиторією, організацію спілкування як співробітництво та розвиток мовленнєвих форм спілкування [23].

Розглядаючи готовність до педагогічної діяльності В.Масленнікова особливо підкреслює моральний компонент, що характеризується комплексом якостей особистості. Серед яких провідне місце займає потреба

працювати з повною віддачею в інтересах суспільства, почуття відповідальності, самостійності, наполегливості у досягненні поставленої мети, творче виконання професійних функцій, прагнення досконало володіти нею [41].

«Готовність майбутнього вчителя до педагогічної діяльності» А.Тімонін розуміє як особливий особистісний стан, що припускає наявність у майбутнього вчителя мотиваційно-ціннісного відношення до професійно-педагогічної діяльності, володіння ефективними способами і засобами досягнення педагогічних цілей. Він виділяє у даного феномену наступні структурні компоненти: когнітивний, процесуальний, діяльнісний емоційний, які розглядаються в єдності з мотиваційно-ціннісним компонентом [57].

Однак К.Дурай-Новакова пов'язує професійну готовність з направленістю на професійну діяльність та стійкими установками на працю. При цьому готовність не є єдністю якостей та психічного стану особистості. Вона відмічає, що психічний стан хоча і не є якістю особистості, однак він не протилежний йому, більш того – може переходити в процесі діяльності у якість. Показники професійної готовності необхідно пов'язані з особистістю та діяльністю. Якщо готовність функціонує у певний обмежений проміжок часу, тоді її можна назвати станом; якщо готовність проявляється в різні періоди під впливом мотиваційних факторів і ситуацій тоді слід говорити про готовність як про якість особистості.

Показниками готовності на її думку є:

- зміст потреб та мотивацій педагогічної діяльності, рівень знань про сутність професій;
- ступінь усвідомлення відповідальності за результати педагогічної діяльності;
- рівень мобілізації та активізації знань, умінь, навичок і професійно-значущих якостей особистості;
- якість соціальних установок на педагогічну діяльність, рівень стабілізації професійних інтересів [25].

Серед компонентів професійної готовності майбутніх педагогів до педагогічної діяльності Г.Троцько виділяє наступні: мотиваційний, морально-орієнтаційний, змістовно-операційний, емоційно-вольовий, оціночний, психофізіологічний [12].

За визначенням Г.Балла основу професійної готовності становить комплексна здібність фахівця до діяльності певного типу, в якій він виділяє дві сторони: мотиваційну (схильність до відповідного типу діяльності) та інструментальну (володіння ефективними стратегіями діяльності, узагальненими способами дій та операцій) [6].

С.Абдувахідов показниками професійної готовності студентів університетів до педагогічної діяльності називає ступінь розуміння ними соціального змісту праці вчителя, активно позитивне ставлення до вивчення дисциплін, передбачених навчальним планом; настанову на вдосконалення свої професійно-педагогічних рис; високі результати навчально-виховної роботи з учнями в період педагогічної практики [1, с.132].

Досліджуючи проблему підготовки до професійної діяльності вчителя фізичної культури О.Петунін також розробив структуру готовності до професійної діяльності, яка об'єднує такі елементи: мотиваційний, інформаційний (когнітивний), діяльнісний [48].

Згідно позиції В.Слатьоніна, професійно-педагогічна готовність це складний синтез взаємопов'язаних структурних компонентів:

- психологічна готовність (сформована спрямованість на педагогічну діяльність, установка на роботу в школі);
- науково-теоретична готовність (наявність необхідного обсягу педагогічних, психологічних, соціальних знань, необхідних для компетентної педагогічної діяльності);
- практична готовність (наявність сформованих на належному рівні професійних знань і умінь);

- психофізична готовність (наявність відповідних передумов для оволодіння педагогічною діяльністю, сформованістю професійно значущих якостей);

- фізична готовність (відповідність стану здоров'я та фізичного розвитку вимогам педагогічної діяльності та професійної працездатності) [51].

В структурі загальної готовності людини до професійної діяльності В.Шейченко виділив: духовну готовність (ідейну, політичну, моральну), спеціально-трудова готовність (теоретичну, технічну, технологічну), психічну готовність (розумову, вольову, рефлексивно-емоційну), фізичну готовність (тілесну, функціональну, рухову) [61].

1.3. Фізична готовність до професійної діяльності

За визначенням Р.Раєвського та С.Канішевського фізична готовність – це визначений фізичний стан, що забезпечує працездатність у процесі трудової діяльності і характеризуються відповідним фізичним розвитком, функціональним станом організму, рівнем фізичної підготовленості і ступенем стійкості організму до впливу несприятливих факторів виробництва [50].

В.Волков розглядає поняття «фізична готовність» як фізичну підготовленість особистості до успішного виконання будь-якої діяльності, як налаштування особистості на певну поведінку, яка передбачає наявність певного запасу знань, умінь і навичок у галузі фізичної культури [14].

Деякі автори розглядають фізичну готовність як особливий рівень фізичного розвитку, який дозволяє забезпечити високий рівень працездатності та виконання професійно-значущих завдань [3, 32].

Інші розглядають «фізичну готовність» як особливий психічний стан, що посідає проміжне місце між психічними процесами та фізичними властивостями особистості, створюючи певний функціональний рівень, на

основі якого розвиваються процеси, необхідні для фізичного забезпечення результативної діяльності [4].

У своїх дослідженнях М.Шнайдер визначила, що фізична готовність до професійної діяльності являє собою структурний елемент системи загальної професійної готовності, оскільки при доброму стані здоров'я і високій степені фізичної працездатності молодих спеціалістів, можливе повноцінне та ефективне використання сформованих за роки навчання професіональних знань, вмінь і навиків, а також прояв їх особистісних якостей [62].

Досліджуючи фізичну готовність майбутніх офіцерів прикордонників О.Мозолев та С.Васів визначили її як інтегративно-особистісну властивість курсанта, яка характеризується наявністю системи знань, сформованих умінь, необхідного рівня розвитку професійно-значущих фізичних якостей, самосвідомості, переконаності в особистісно значущій діяльності [43].

Даючи визначення фізичної готовності людини до діяльності як його конкретного фізичного стану, що забезпечує успішне виконання будь-якого виду діяльності та характеризується відповідним тілесним розвитком, визначеним функціональним станом організму та необхідним рівнем рухової підготовленості В.Шейченко виділив три складові даного поняття: тілесну готовність, функціональну готовність, рухову готовність. Кожна складова системи «фізична готовність» має свої кількісні параметри як «внутрішнього» так і «зовнішнього» прояву [61, 24].

Однак найбільш доступними у визначенні фізичної готовності людини до професійної діяльності будуть, безумовно, саме так звані «зовнішні» параметри прояву впливу на людину оточуючого середовища (географічні, біологічні, хімічні, соціальні, фізичні, технологічні та інші фактори). Наприклад, у тілесній готовності це співвідношення кількісних показників зросту, маси (ваги) тіла людини в залежності від його віку, статі та типу тіла будови (астенік, нормостенік чи гіперстенік). У функціональній готовності – визначені фізичні показники неграничних (функціональних) тестів, в процесі виконання яких використовується фізичне навантаження з послідуочим

вивченням швидкості відновлення по ЧСС. При оцінці працездатності в якості головних критеріїв враховуються дві важливі закономірності реакції організму людини на стандартні навантаження: економічність в реакції та швидка відновлюваність. Рухова готовність – визначені кількісні показники базових (сила, бистрота, витривалість, спритність та гнучкість) та спеціальних фізичних якостей необхідних людині по роду та виду його професійної діяльності в залежності від його віку, статі та сфери оточення [61, 58].

О.Петрачков стверджує, що фізична готовність досягається завдяки конкретній взаємодії між відповідними компонентами системи фізичної підготовки [47].

У структурі фізичної готовності майбутніх офіцерів О.Старчук виділяє три взаємопов'язані компоненти – особистісний, змістовно-діяльнісний, оцінно-рефлексивний [55].

Залежно від поставлених завдань фізична готовність може бути стійкою або ситуативною. Зміст стійкої та ситуативної фізичної готовності може бути постійним (спрямованість особистості, характер, здібності, досвід, рівень фізичної підготовленості) і динамічним (усвідомлення завдання, зміна умов, у яких відбувається діяльність, різноманітність способів досягнення мети) [15].

Також виділяють дві взаємозалежні сторони різновиду фізичної готовності:

- попередню готовність, як підготовленість особистості до виконання відповідної фізичної діяльності, яка носить систему досить стійких, статичних компонентів (насамперед сформованих знань, умінь і навичок, придбаних під час навчальних занять та самостійної підготовки);
- безпосередню готовність, як стан відповідної психічної змобілізованості, функціональної налаштованості організму курсанта

на вирішення конкретних завдань застосування сили та фізичних здібностей у відповідних обставинах та умовах [42].

Отже внаслідок дослідження літературних джерел ми визначили, що готовність визначають по різному: як якість особистості, особистісне утворення, суб'єктивний стан, результат професійної підготовки, процес становлення людини, цілісне і стійке утворення. Серед видів готовності виділяють психічну, професійну, фізичну, духовну, практичну, науково-теоретичну. Структура готовності до професійної діяльності може об'єднувати ряд елементів: мотиваційний, інформаційний (когнітивний), діяльнісний тощо.

РОЗДІЛ 2. ОСОБЛИВОСТІ ПРОФЕСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ СПЕЦІАЛЬНОСТІ «ФІЗИЧНА КУЛЬТУРА І СПОРТ»

2.1. Вимоги до фахівців з фізичної культури і спорту

«Розвитку фізичної сили, витривалості та спритності у хлопчиків приділяли велику увагу ще Стародавню Грецію. Для занять наставники використали комплекс спортивно-військових вправ, який називали гімнастикою. До нього входив ряд дисциплін, таких як кулачний бій, біг, стрибки, гонки на колісницях і т. д. В Індії та Китаї в оздоровчих та лікувальних цілях спеціальні вправи використовувалися вже у IV столітті до нашої ери. Потім у Європі настав досить тривалий період занепаду фізичного виховання, викликаний ідеологією тілесного аскетизму, що панувала в Середньовіччі.

За часів Ренесансу (XIV–XVI століття) інтерес до людського тіла та фізичних вправ відродився, важливу роль у цьому відіграла праця італійського медика Ієроніма Меркуріаліса «Про мистецтво гімнастики». У сучасному вигляді фізкультуру до школи почали вводити у XIX столітті у Великій Британії. У Росії одним із основоположників фізичного виховання був Петро Лєсгафт, який розробляв наукову систему спеціалізованої освіти.

Професія вчитель фізичної культури по-справжньому затребуваною стала лише у XX столітті, коли заняття спортом почали масово вводити у школах. Окрім Великобританії приділялася велика увага фізкультурі та спорту у країнах з тоталітарними режимами (Італії, Німеччини, СРСР), оскільки підготовка майбутніх солдатів була державним завданням першорядної важливості. У 60-ті роки XX століття у всіх середніх школах було введено посаду вчителя фізкультури, до програми включили 2 уроки на тиждень, усунувши надто складні вправи.

Більше уваги стали приділяти відповідальному ставленню школярів до свого здоров'я»[63].

Опис професії «Сьогодні вчитель фізичної культури – це педагог, який проводить з дітьми фізкультурні заняття, стимулює їх до заняття спортом, підвищує в очах підростаючого покоління престиж здорового способу життя і формує негативне ставлення до шкідливих звичок. Сучасна програма з фізичного виховання включає в себе кілька спортивних дисциплін, як біг на лижах, гімнастика, легка атлетика та ігрові види спорту – баскетбол, футбол і волейбол. Завданням педагога є організація навчального процесу таким чином, щоб кожен з дітей був втягнений у заняття і отримував би навантаження у відповідності з індивідуальним розвитком і можливостями» [64].

«Майстерність вчителя фізичної культури багато в чому визначається якостями, що є у нього, які додають своєрідність його спілкуванню з учнями, визначають швидкість і ступінь оволодіння ним різними вміннями. Всі професійно важливі якості вчителя фізичної культури можна розділити на наступні групи:

- ідейно-політичні,
- етичні,
- комунікативні (включаючи педагогічний такт),
- вольові,
- інтелектуальні і психомоторні, включаючи перцептивні,

Вчитель повинен володіти цілим комплексом етичних якостей: гуманізмом, ввічливістю, чесністю, вимогливістю, оптимізмом і т. д., оскільки етичне виховання учнів повинно базуватися не лише на словесній формі дії на них, але перш за все на особистому прикладі. Вчитель фізичної культури зобов'язаний постійно стежити за собою, пред'являти до себе високі вимоги, пам'ятаючи, що вчитель - це людина, спеціальністю якої є правильна поведінка.

Підлітки і старші школярі наслідують вчинкам і діям старших, у тому числі і вчителів, свідомо, проте деколи не замислюються над тим, наскільки етично це поведінка, мимоволі копіюючи не лише хороші звички вчителя, що має авторитет, але і погані. У тому ж випадку, якщо школяр володіє достатньо розвиненою критичністю і може відокремити у вчителеві погане від хорошого, вчитель втрачає авторитет в очах що вчиться, оскільки його слова часто розходяться з його вчинками.

Наприклад, якщо вчитель фізичної культури палить, то йому неможливо буде переконати школярів, що палити шкідливо для власного здоров'я і здоров'я тих, що оточують, що куріння знижує спортивні результати. У зв'язку з цим важливою етичною якістю вчителя є педагогічний оптимізм (по А. С. Макаренку). Він включає доброту, чуйність вчителя, його товарицькість і доброзичливість, життєрадісність, відчуття гумору, віру вчителя в учнів, в досяжність ними поставлених цілей, навіть якщо ці учні слабоуспеваючі і з відхиленнями в поведінці: віра в учнів примушує і їх вірити в своє виправлення.

Одним з ведучих етичних якостей вчителя є гуманізм, що характеризує відношення вчителя до людей взагалі і до учнів зокрема. Це визнання людини вищою цінністю на землі. Гуманізм не має нічого спільного з солодкуватим преклонянням перед дітьми, зі всепрощаючим і невимогливістю, які, наприклад, в очах деяких батьків символізують любов до дітей. Гуманне відношення вчителя виражається: у інтересі до особи учня; у прояві до нього співчуття; у наданні йому у разі потреби (у складних життєвих ситуаціях) допомозі радою і справою; у визнанні достоїнств учня; у вимогливості до розвитку учня і формування його як особи.

Вчитель повинен володіти і іншими етичними якостями: принциповістю (не перехідною в прямолінійність дій і вчинків і в упертість), самокритичністю, працьовитістю, справедливістю. В. А. Сухомлінський писав, що справедливість вчителя - це основа довіри дитяти до вихователя,

але щоб бути справедливим, треба до тонкості знати духовний світ кожного дитяти.

Комунікативні якості, до яких відносяться товариськість, ввічливість, доброзичливість і ряд інших, допомагають вчителю встановлювати контакт з учнями в процесі спілкування і тим самим сприяють успіху виховної роботи вчителя. До цих якостей відноситься і педагогічний такт (докладніше за див. розділ другої даного навчального посібника).

Вольові якості мають велике значення для успішної діяльності вчителя фізичної культури. До них відносяться витримка (самовладання), наполегливість, терплячість, вимогливість, рішучість, сміливість. Невитриманий вчитель не може успішно вести виховну роботу з дітьми, оскільки в їх очах він не володіє авторитетом. Нетерплячі вчителі, бажаючи швидше досягти результату у своїх учнів, форсують учбові навантаження, порушуючи тим самим принципи поступовості і доступності і ставлячи під загрозу здоров'я учнів. Вчитель без самовладання втрачатиметься в конфліктних і несподівано виникаючих ситуаціях, прийме необгрунтовані і не адекватні обставині рішення. Не володіючи наполегливістю, вчитель не зможе неухильно проводити у вихованні школярів свою лінію, добитися хорошого матеріального забезпечення процесу фізичного виховання школярів.

Неодмінним вольовим проявом вчителя має бути його вимогливість. Учні (особливо хлопчики) дуже поважають вчителів, які добиваються свого без грубого примусу і погроз, а також без педантизму. Діти одностайно заперечують м'якотілість, млявість, наївну довірливість вчителя, його безпринципну поблажливість. Всякі відступи від пред'явлених вимог (деколи вчитель пред'являє вимогу до учнів, а потім забуде про нього або відмінить його без всяких обгрунтувань) учні розглядають як слабівілля вчителя.

Велике значення для вчителя фізичної культури має таку вольову якість, як *винахідливість*. На уроці фізичної культури часто виникають ситуації, що вимагають миттєвого ухвалення рішення. Буває, що учень

ставити питання, на який вчитель не може швидко відповісти або важко продемонструвати техніку якої-небудь вправи. Якщо вчитель розгубиться, почервоніє від ніякового положення, в яке він потрапив, учні розцінять це як прояв ним некомпетентності.

Інтелектуальні якості підкріплюють дидактичні уміння вчителя, допомагають йому знаходити правильні рішення у виховній роботі, обумовлюють ефективність творчості вчителя, пошуку ним нових, незвіданих шляхів у вихованні і навчанні учнів. До цих якостей відносять: ясність і логічність мислення, його критичність, увага, винахідливість, дотепність.

Особливу роль в діяльності вчителя фізичної культури грає оперативність мислення, що характеризує здатність вчителя швидко знаходити оптимальне вирішення виникаючих педагогічних завдань, а також екстраполявання, тобто передбачення результатів педагогічної дії на учнях.

Інтелектуальні якості базуються на перцептивних і атенційних якостях, що характеризують властивості сприйняття і уваги. І. М. Сеченов говорив про реакцію миттєвого бачення, тісно пов'язану з швидкістю і об'ємом сприйняття і з властивостями уваги. Ця якість дозволяє вчителю фізичної культури швидко орієнтуватися в постійно змінних на уроці ситуаціях.

Психомоторні якості особливо необхідні вчителю фізичної культури. Багато вправ, які він повинен демонструвати таким, що вчиться, вимагають великої фізичної сили, гнучкості, швидкості реакції. З віком фізичні якості мають тенденцію до регресу, тому постійною турботою вчителя фізичної культури є підтримка їх на необхідному рівні. А це пов'язано з дотриманням рухового режиму, режиму харчування, із стеженням за своїм здоров'ям. Психомоторні якості тісно пов'язані з перцептивними і атенційними якостями: швидкістю бачення, ступенем концентрації уваги при реагуванні на об'єкти або сигнали і так далі Тому ділення професійне важливих якостей вчителя фізичної культури на групи не слід сприймати як догму.» [65].

Головною вимогою до фахівців (Фахівець - це людина, що володіє спеціальними знаннями й навичками в будь-якій галузі, має певну спеціальність; людина, що добре знає будь-що; майстер своєї справи [66] фізичної культури є наявність у нього ряду особистих і професійних навичок, без яких робота з дітьми та викладання спортивних дисциплін були б неможливі.

Серед професійних умінь і навичок, якими досконало повинен володіти вчитель фізичної культури, можна відзначити наступні:

- навички надання невідкладної медичної допомоги;
- знання правил пожежної безпеки та вміння слідувати інструкціям по евакуації дітей у разі виникнення надзвичайних ситуацій;
- уміння згладжувати конфліктні ситуації та вирішувати суперечки між учнями;
- знання правил спортивних ігор та навички суддівства;
- підтримання гарної фізичної форми й уміння показати учням техніку виконання гімнастичних вправ, стрибків, кидків м'яча;
- хороша спортивна ерудиція та обізнаність про проходження великих спортивних змагань, що дозволяє обговорити подію з учнями і дати подій професійну оцінку;
- чітке уявлення про вікової періодизації учнів та системний підхід до навчання на основі сучасних методик.

З індивідуальних характеристик, необхідних вчителю фізкультури, можна відзначити такі якості, як:

- справедливість,
- любов до дітей,
- вміння знаходити спільну мову з підлітками,
- висока відповідальність,
- комунікабельність,
- вміння тримати під контролем кілька одночасних процесів,
- фізична витривалість,

- стресостійкість,
- доброзичливість та вміння йти на контакт з батьками.

Педагогічним працівником повинна бути особа з високими моральними якостями, яка має відповідну педагогічну освіту, належний рівень професійної підготовки, здійснює педагогічну діяльність, забезпечує результативність та якість своєї роботи, фізичний та психічний стан здоров'я якої дозволяє виконувати професійні обов'язки в навчальних закладах середньої освіти [28].

І.Мудрий вважає, що педагогічна діяльність ставить особливі вимоги до стану здоров'я вчителів, їх фізичної та психічної підготовленості [9].

На думку А.Кошолопа успішна діяльність вчителя, його професійна й особистісна самореалізація залежить не тільки від фахової компетентності та методичної майстерності, але й перед усім від фізичного стану, функціональної готовності до виконання професійних обов'язків [37].

2.2 Особливості професійної діяльності фахівців фізичної культури і спорту

Розвиток науки і техніки, зміна загальних умов життя, що полегшують життєдіяльність людей у світі не впливають позитивно на взаємовідносини людей один з одним. Можна сказати, що еволюція, яка відбувається в суспільному житті, не супроводжується еволюцією міжособистісних відносин. У той час, коли у батьків залишається все менше часу на виховання дітей, школа відіграє величезну роль. Для еволюції ставлення людей один до одного в сучасному суспільстві дуже важливі відносини вчитель-учень. Тут, як ніде, помітна позиція вчителя як лідера. Важливо знати правила функціонування в цих стосунках, вміти керувати групою, пробуджувати в учнів мотивацію до праці та співпраці. Організація спільної роботи повинна базуватися на заздалегідь визначених стандартах.

Враховуючи потребу в діяльності учня, його очікування слід керувати таким чином, щоб була чітко визначена мета, яку необхідно досягти. Це має бути в реальності. Цілі, які виходять за межі пізнавальних здібностей учня, не будуть прийняті учнем, і їх виконання буде складним. Тому дуже важливим є помірний, але безперервний «пілот» викладача, вміння контролювати та поважати правила та норми. Важливо, щоб учень мав почуття безпеки та самоповаги. Взаємодія учня і вчителя у визначенні, створенні та досягненні цілей спонукає до дії, зміцнює почуття зв'язку, спільної відповідальності за групу та проект. Велике значення для творчого настрою і активності дитини - майбутнього громадянина, має відповідне ставлення і мислення вчителя в різних ситуаціях, особливо в умовах невдач. Учитель повинен пояснити, що помилки та невдачі є невід'ємною частиною нашого життя і що ніхто від них не вільний. Він повинен підкреслити, що помилки в майбутньому повинні використовуватися як наука, щоб не повторювати їх.

Фахівець з фізичної культури і спорту повинен бачити не тільки ефект, а найбільше внесок роботи дитини. Одним з найефективніших інструментів мотивації є похвала, визнання, подяка за досягнення та внесок у роботу.

Складні ситуації педагог повинен розпізнавати, вникати в них та намагатися вирішити разом з учнем. Тому дуже важливо і корисно знати методи, форми, принципи роботи, прийоми спілкування, щоб знайти спільну мову з учнем. Тоді робота вчителя може бути втілена в позитивні ефекти, тобто вона дозволяє сформувати майбутнього громадянина – людину, яка може позитивно функціонувати в міжособистісних стосунках.

Особливо важливим завданням для школи є фізичне виховання, яке виходить за межі окремого змісту автономних предметів, яке вимагає фантазії, чуйності, самовіддачі та почуття відповідальності за особистісний розвиток учня. Це вимагає від школи врахування у своєму навчальному плані умов, необхідних для стимулювання індивідуальних зусиль учнів до навчання, а також пізнання себе та свідомого управління своїм розвитком.

Таким чином, освіта принципово пов'язана з можливістю для учнів реалізувати власні можливості розвитку через самоосвіту. Тоді як фізкультура є єдиним предметом у школі, у назві якого вже є освіта, що підкреслює готовність сприймати нові освітні зміни. Програма фізичного виховання реалізує ці ідеї, коли буде орієнтована не тільки на короткострокові цілі, але й, навіть, перш за все, на перспективні цілі, завдяки яким сьогоднішній учень, а завтра випускник і дорослий громадянин захоче і знатиме, як турбуватись про власне тіло, фізичну форму та здоров'я протягом усього життя.

Спортивний педагог повинен не тільки вміти керувати біологічними механізмами учня, спрямовуючи їх на спортивне досягнення, а й володіти науковими знаннями про правильність виховання дітей, суб'єктом якого є одночасно викладач - інструктор і учень - учасник. Ця обставина робить вчителів набагато більш вимогливими, ніж ті вчителі, які ставляться до учня як до об'єкта впливу, оскільки вимагає більш глибокого знання психофізичних механізмів поведінки людини, ніж раніше.

Незалежно від того яке устаткування в шкільних спортивних закладах, тільки від вчитель зможе прищепити молоді звичку до фізичної активності.

Багато залежить від ставлення вчителя фізкультури, оскільки він повинен бути натхненником учнівських зустрічей з фізичною культурою. Він має бути людиною високої особистої культури, високої фізичної підготовленості, його настрої має спонукати до діяльності. Щоб його робота була ефективною і приносила бажаний результат, він завжди повинен бути готовим до занять, дбати про правильну організацію уроків. Він повинен вміти створити відповідну емоційну атмосферу під час занять, а отже, створити атмосферу радості, веселощів, можливостей для душевного розслаблення і водночас фізичного «переборення». Надайте можливість отримати новий досвід і повірити у власні сили. Його творча особистість повинна надихати учнів.

Чинне місце у професійній діяльності фахівці з фізичної культури і спорту займає рівень його фізичної підготовленості.

Основними складовими фізичної культури особистості викладачів, які визначають його професійно-педагогічну діяльність, на думку М. Віленського та Р. Сафіна, слід вважати:

- 1) фізкультурно-спортивну діяльність (пізнавальна, організаторська, пропагандистська, інструктивно-педагогічна, суддівська, самовдосконалення);
- 2) мотиваційно-ціннісні орієнтири, що виявляються у вмінні мотивувати свої інтереси, переконання, потреби, прагнення досягти фізичної досконалості;
- 3) фізичне самовдосконалення (рухові вміння, рухові навички, фізичний розвиток, фізична підготовленість), що виявляється у власній фізичній досконалості де передбачаються такі рівні здоров'я та фізичного розвитку, що дозволяють особистості успішно брати участь у корисних для суспільства видах діяльності [61, с. 34; 54]. з дис.

І. Мудрий вважає, що педагогічна діяльність ставить особливі вимоги до стану здоров'я викладачів, їх фізичної та психічної підготовленості [25, с. 12]. Адже в діяльності викладачів фізичного виховання присутнє й фізичне навантаження на них самих, тому що вони повинні здійснювати фізичні дії разом зі студентами (особливо в походах), демонструвати фізичні вправи, страхувати студентів, які виконують вправи [24 с., 6 – 9].

Важливе місце займає і вміння спортивного педагога налагоджувати взаємодію, вміти грамотно спілкуватися, володіти спортивною термінологією.

У кваліфікаційній характеристиці викладачів фізичного виховання вміння організувати діяльність студентів співвідноситься із педагогічною взаємодією, тобто з умінням спілкуватися. Саме спілкування допомагає вирішувати багато навчальних завдань і досягати результатів. Для викладачів фізичного виховання це особливо важливо, так як характер спілкування у

спортивних дисциплінах є стимулом та першою допомогою у подоланні невпевненості, виробленні вольових якостей [22].

2.3 Мотивація педагогічної діяльності

Налаштованість на педагогічну діяльність у сфері фізичної культури та спорту проявляється ще у шкільному віці у мотивах вибору однієї з фізкультурно-педагогічних професій, яка трансформується у мотивацію навчальної діяльності у вузі та далі у педагогічну спрямованість професійної діяльності.

Мотив – це внутрішня спонукальна причина до дії, бажання задовольнити якусь потребу, і навіть – матеріальний чи ідеальний предмет, досягнення якого виступає змістом діяльності. Мотиви характеризуються емоціями від очікування цього предмета.

Мотиви вибору педагогічної професії у сфері фізичної культури можна умовно розділити на дві підгрупи. Вони продиктовані: а) бажанням пов'язати своє подальше життя зі спортом як педагог з фізичної культури (тренера, інструктора); б) з сутністю педагогічної діяльності, її соціальною значимістю та розумінням свого педагогічного покликання.

За результатами багаторічних досліджень було виявлено, що мотиви вибору педагогічної професії у сфері фізичної культури абітурієнтами складають наступний ряд:

- бажання продовжити власну спортивну кар'єру, досягти в ній найбільших результатів;
- інтерес до фізичної культури як навчального предмета, бажання навчати інших цьому;
- особистий приклад тренера, вчителя фізичної культури, відомого спортсмена чи тренера, старших членів сім'ї (сімейна династія);
- любов до дітей;

- усвідомлення педагогічних здібностей у сфері фізичної культури та спорту;
- уявлення про важливість педагогічної професії в сучасному суспільстві, про значущість оздоровлення населення;
- прагнення матеріальної забезпеченості;
- прагнення у рамках професійної діяльності зберегти своє здоров'я та фізичну активність;
- за порадою друзів, батьків.

Усі вищезгадані мотиви багато в чому визначає і мотиви здобуття вищої освіти, і стають основою формування мотивації педагогічної діяльності. Мотивація педагогічної діяльності у сфері фізичної культури – це складний багатокomпонентний процес оцінювання життя, наслідком якого є формування професійної спрямованості на педагогічну діяльність у сфері фізичної культури та спорту.

Формування мотивації до професійної педагогічної діяльності – це динамічний процес, який складається з декількох етапів.

Перший етап. Школярі-спортсмени є мимовільними спостерігачами діяльності, яку виконує викладач. На цьому етапі формується позитивне ставлення до професії, впевненість у правильному її виборі, задоволеність вибором. Так виникає емоційний компонент професійного інтересу до фізкультурно-педагогічної діяльності.

Другий етап. Учень усвідомлює, чим йому подобається професія вчителя фізкультури чи тренера, він наводить аргументи на користь вибору цієї професії. Це мотиваційний компонент професійного інтересу вибору педагогічної професії у сфері фізичної культури.

Третій етап починається, як правило, у той час, коли дитина прийняла тверде рішення стати абітурієнтом факультету фізичної культури педагогічного вишу. У цей момент він починає активний пошук інформації, пов'язаної з обраною професією, формує первинні знання про її особливості

та соціальну роль. Так починає формуватись інтелектуальний компонент професійного інтересу.

Четвертий етап. Абітурієнт, а потім і студент починає прикладати вольові зусилля для оволодіння обраною професією у сфері фізичної культури. Таким чином, формується вольовий компонент професійного інтересу.

Виділяють також два види мотивів, які по різному впливають на успішність навчання в профільному виші.

Перша група професійно важливих мотивів у сфері фізичної культури – це внутрішні мотиви. Вони пов'язані з сутністю різних видів майбутньої професійної діяльності фахівця з фізичної культури. Цю групу умовно можна подати у вигляді двох підгруп:

- інтерес до фізкультурної діяльності, любов до спорту, усвідомлення соціальної ваги фізкультури та спорту, значення занять фізичної культури та спорту для здоров'я населення, усвідомлення своїх спортивних здібностей;

- інтерес до роботи з дітьми, любов до дітей, пізнавальний інтерес.

Друга група професійно значимих мотивів у сфері фізичної культури – це мотиви, які пов'язані із змістом певної педагогічної діяльності у цій сфері, і зумовлені впливом різних соціальних груп:

- мотив самоствердження — прагнення набути певного статусу в суспільстві, бажання людини, щоб її поважали та цінували за її професіоналізм;

- мотив ідентифікації з іншою людиною — прагнення бути схожим на певну авторитетну особу (знаменитого тренера, свого вчителя чи тренера, батька тощо). Іншою формою мотиву ідентифікації є мотив ідентифікації індивіда із групою. Студент, вважаючи себе членом навчальної та спортивної групи, живе її проблемами, інтересами та цілями. Ідентифікація з групою дозволяє сформувати почуття обов'язку та відповідальність;

- мотив влади - прагнення індивіда впливати на людей, бути для них важливим, відповідальним за їхню долю. Формування цього мотиву

відбувається в ході різних форм навчальної діяльності у вузі, особливо в рамках безперервної педагогічної практики;

- мотив афіліації - прагнення до встановлення або підтримування відносин зі спортсменами, тренерами, викладачами, самоцінність спілкування, яке приносить задоволення, захоплює, подобається людині незалежно від тем, що обговорюються;

- мотив досягнення — прагнення досягти високих результатів та майстерності у діяльності, що проявляється у виборі складних завдань та бажанні їх виконати. У спортивній боротьбі він проявляється у прагненні перемоги, а тренувальному процесі – як прагнення спортивному вдосконаленню;

- мотив уникнення невдачі полягає у спонуканнях, викликаних усвідомленням неприємностей, незручностей, які можуть виникнути у разі невиконання діяльності.

Специфіка мотивації до педагогічної діяльності у сфері фізичної культури полягає в тому, що вона починає формуватися ще в той час, коли дитина починає займатися у спортивній секції, виявляє інтерес до рухових дій, відчуває необхідність інформації, пов'язаної зі спортом. Таким чином, у деяких спортсменів досить рано починає формуватись професійна педагогічна спрямованість.

Професійна педагогічна спрямованість – це сукупність стійких мотивів до здійснення педагогічної діяльності у сфері фізичної культури та спорту, відносно незалежна від конкретних ситуацій. Визначає шляхи формування професійної діяльності та особистості педагога.

Педагогічна спрямованість може бути істинною, формальною та хибною. Всі вони розрізняються за провідними мотивами, які керують педагогом при виконанні його професійної діяльності.

Для хибної педагогічної спрямованості характерні мотиви пов'язані ні з процесами, ні з результатом педагогічного процесу. До них відносяться

прагнення мати тривалу відпустку і завжди влітку, мотив кар'єрного зростання байдуже у якій сфері, бажання здобути вищу освіту тощо.

Для формальної педагогічної спрямованості характерні мотив продовження своєї спортивної кар'єри та фізкультурно-спортивне вдосконалення під час роботи в освітній установі, бажання отримати високий статус як тренера чи педагога і, як наслідок, високий дохід, бажання спілкуватися в колективі інтелігентних, освічених людей – педагогів, бажання керувати іншими людьми тощо. Іншими словами - це інтереси до формальної сторони педагогічного процесу.

У структурі справжньої педагогічної спрямованості виділяють такі групи мотивів:

- ділова спрямованість (мотиви розкриття змісту навчального предмета всім груп учнів);
- гуманістична спрямованість (мотиви педагогічного спілкування з учнями, з їхніми батьками, іншими особами на користь фізичного, духовного та інтелектуального розвитку та оздоровлення учнів);
- індивідуалістична спрямованість (мотиви педагогічного та спортивного самовдосконалення з метою підвищення ефективності педагогічної діяльності) (наведіть приклади мотивів, що характеризують зазначені типи істинної педагогічної спрямованості).

Справжня педагогічна спрямованість вчителя фізичної культури формується з урахуванням трьох мотивів: «любові до дітей», інтересу до фізичної культури та престижу професії вчителя фізичної культури і тренера.

Любов до дітей означає чуйне та уважне ставлення до кожної дитини, незалежно від її здібностей, навчальних успіхів та поведінки. Це наявність почуття задоволення, радості спілкування з дітьми, від проникнення у своєрідний дитячий світ, психологію дитини. У роботі тренера воно також виявляється у вимогливості та неухильному дотриманні спортивної дисципліни на благо дитини.

Інтерес до фізичної культури – це захоплення педагога своєю роботою, творчий підхід виконання всіх видів педагогічної діяльності. Любов до своєї справи змушує вчителя постійно вдосконалювати свою майстерність, цікавитись роботою своїх колег, надавати їм допомогу.

Вчителі-майстри своєї справи відзначають велику задоволеність своєю професією, яка не заважає відчувати в ряді ситуацій незадоволення проведеним заняттям, результатами своїх учнів і т.д. Для вчителя-майстра ця незадоволеність служить не джерелом розчарування у професії вчителя, а стимулом до постійного самовдосконалення.

Престиж педагогічної професії у сфері фізичної культури можна визначити як авторитет, повагу до професії з боку суспільства, її становище у ієрархії професій. Престиж професії в суспільстві включає доходи, авторитет, коло спілкування, кар'єрне зростання і статус, які вона надає людям, які її вибрали.

Отже, педагогічна діяльність, як і спортивна, є полімотивованою. У структурі професійної фізкультурно-педагогічної мотивації існують домінуючі мотиви та залежні. Професійна діяльність у сфері фізичної культури є успішною у разі сформованості у фахівця справжньої педагогічної спрямованості.

- Розвитку істинно педагогічної спрямованості майбутнього фахівця фізичної культури сприяє зрушення мотивації з особистих інтересів студента на інтерес до фізичного та особистісного розвитку учнів. Це зрушення відбувається під час навчання у вузі. Саме тоді мотиви вибору педагогічної професії трансформуються на мотиви професійної діяльності.

- Успішність навчальної діяльності студента визначається не тільки поєднанням мотивів, а й їх стійкістю. Стійкою вважається мотивація, яка ґрунтується на потребах людини, вона не вимагає додаткового підкріплення (стимуляції).

- У студентів заочного відділення фізкультурно-педагогічних факультетів та вузів професійна діяльність найчастіше починається ще до

початку навчання у вузі, тому професійна мотивація таких студентів на початку навчання, як правило, вища.

- Задоволеність вибором педагогічної професії у сфері фізичної культури, спорту та молодіжної політики тим вище, чим більше позитивних мотивів спрямовані на оволодіння цією діяльністю та ефективність її виконання.

Досліджуючи вплив мотивації на ефективність професійно-педагогічної діяльності викладачів ВНЗ фізкультурно-спортивного профілю, Н. Степанченко визначила, що педагоги з переважаючими внутрішніми мотивами професійної діяльності більш схильні до адекватної самооцінки ступеня сформованості педагогічних умінь та професійного удосконалення і не вважають, що досягли вершин майстерності. Для викладачів, у яких є домінуючою зовнішньоорганізована мотивація професійної діяльності, характерним є завищення самооцінки ступеня сформованості у себе педагогічних умінь, що не сприяє їх спрямованості на удосконалення професійної діяльності та підвищенню її ефективності [62, с. 100].

2.4. Формування готовності до професійної діяльності майбутніх фахівців спеціальності «Фізична культура і спорт» в умовах ЗВО.

Стратегічною метою підготовки бакалаврів для підготовки до майбутньої професійно-педагогічної діяльності є підготовка конкурентоспроможних спеціалістів. При визначенні тактичних (проміжних) цілей ми вважали, що вони повинні сприяти отриманню найбільш позитивних результатів навчання бакалавра та підготувати його до майбутньої професійної діяльності. Операційні цілі сприяють поступовому і системному формуванню професійно-педагогічних знань, умінь, професійних якостей бакалавра.

Основними завданнями для підготовки та розвитку бакалавра є:

- визначити наукові методи та принципи якісного навчання;

- -визначити основні складові підготовки до професійно-педагогічної діяльності;
- -створити найкращі умови для підготовки майбутніх фахівців вищої освіти;
- -оволодіти методами, прийомами та прийомами досягнення
- виховувати творче мислення, необхідне для майбутньої професійної та педагогічної діяльності;
- -визначити підготовку до поступового становлення професійно-педагогічної діяльності;
- -розробити діагностичні засоби визначення рівня готовності до професійно-педагогічної діяльності.

Принципи мають бути визначені під час підготовки професійної діяльності майбутніх фахівців у галузі «Фізичної культури і спорту». Основні принципи підготовки майбутніх фахівців до професійно-педагогічної діяльності включають

- наукові основи, що забезпечують оволодіння науково-теоретичними системами знань, а також професійні та практичні навички;
- принцип гуманізації передбачає формування світоглядної чи точкової системи, що бере особистість учнів як найвищу цінність, що робить акцент на формуванні творчої особистості у взаємовідносинах суб'єкта та суб'єкта;
- ціннісно-орієнтований принцип навчання створює умови для розвитку системи цінностей майбутніх фахівців для задоволення їх потреб та інтересів;
- принцип комплексності спрямований на формування системи теоретичних знань і практичних навичок, якими повинні володіти майбутні фахівці.

Системний підхід (В.П. Беспалько, В.С. Гершунський, С.У. Гончаренко, І. Брауберг, В.Д. Лобашов, Б.Ф. Ломов, І.В. Малафік та ін.) дозволяє здійснити різнобічне вивчення процесу формування готовності

бакалаврів до професійно-педагогічної діяльності професійних освітніх організаціях як цілісної системи

З позиції філософії, поняття, «системний підхід» розглядається як «сукупність елементів, які перебувають у відносинах та зв'язках між собою, утворюючи певну єдність» [59] Отже, базовим фундаментальним поняттям системного підходу є поняття «система».

На думку С.У. Гончаренко, «система – це комплекс елементів, які перебувають у взаємодії; різноманіття об'єктів разом із відносинами між об'єктами» [19].

Оскільки з розвитком об'єкта здійснюються зміни внутрішньої організації його елементів, зв'язків та структури, то перехід від одного якісного стану до іншого означає, що деякі кількісні зміни здійснюються в окремих елементах системи; сприяють виникненню нових компонентів об'єкта та відмирання деяких застарілих елементів, а отже, зміна структурних зв'язків системи [19].

До основних особливостей педагогічних систем, на думку В.Д. Лобашова, можна зарахувати такі: цілісність властивостей елементів системи; суміщеність та скоординованість вимог; стабільність та нерозривність зворотний зв'язок; корекція блоків системи при зміні зовнішніх та внутрішніх вимог; динамічність та стійкість системи.

Компетентнісний підхід орієнтований на оволодіння системою професійних компетенцій, пов'язаних з організацією та управлінням навчального процесу, спрямованого на професійну підготовку фахівців середньої ланки у професійних освітніх організаціях. У інформаційному суспільстві, що стрімко змінюється майбутнього фахівця потрібно не так оволодіння великим обсягом інформації, скільки здатність набувати знання, використовуючи сучасні інформаційно-комунікаційні технології, готовність реалізувати свій внутрішній розумовий потенціал, накопичений у процесі навчання та самоосвіти, постійно удосконалюючись як у професійному, так і в особистісному плані [11].

Водночас компетентнісний підхід передбачає не тільки володіння оперативними та мобільними знаннями, але і постійне прагнення до їх оновлення та використання у конкретних умовах, забезпечення умов для особистісного вдосконалення та самовдосконалення, формування здатності вирішувати практичні завдання у нових умовах професійної діяльності, розвивати критичне мислення, здійснювати пошук альтернативних рішень задач та ситуацій, відрізнити продуктивні шляхи вирішення різних професійних проблем від неефективних [60].

Діяльнісний підхід. Фундаментальну роль у розвитку діяльнісного підходу грають гуманістичні теорії особистості А. Маслоу, До. Роджерса, З. Фрейда, До. Юнга та інших.

З позиції психології діяльнісний підхід розглядається як «сукупність теоретико-методологічних та конкретно-емпіричних досліджень, у яких психіка та свідомість, їх розвиток та формування вивчаються у різних формах предметної діяльності суб'єкта ». В свою чергу, у педагогіці категорія «діяльність» розглядається як «активна взаємодія з навколишньою дійсністю, під час якої суб'єкт цілеспрямовано впливає на об'єкт» [60].

Особистісно орієнтований підхід (Е.В. Бондаревська, С.Л. Рубінштейн, К.К. Платонов, В.В. Серіков, І.С. Якиманська та ін.) займає центральне місце у загальному науковому уявленні про особистість, її діяльності та розвитку. Цей підхід є методологічним інструментарієм, основу якого складають сукупність цільових установок, ціннісних орієнтацій, діагностичних та технологічних засобів, вкладених у цілісний розвиток особистості.

Основною ідеєю цього підходу є забезпечення розвитку кожного суб'єкта навчально-виховного процесу на основі створення певних умов для особистісної самоактуалізації та саморозвитку учня, індивідуалізації професійного розвитку з урахуванням її індивідуальних якостей при виборі змісту, форм, методів, засобів, та способів індивідуального розвитку [60]

Формування готовності майбутніх фахівців до здійснення професійно-педагогічної діяльності у професійних освітніх організаціях сприяють

компоненти готовності, а саме: мотиваційний, змістовний, професійно-технологічний, особистісно-розвивальний.

Мотиваційний компонент забезпечує формування позитивних намірів до задоволення особистісних та професійних потреб, необхідні бакалаври для засвоєння системи теоретичних знань, практичних умінь та навичок, розвитку професійно значущих якостей.

Змістовий компонент забезпечує розробку інтегрованого змісту навчального матеріалу відповідно до базових та професійними компетенціями. Змістовний аспект підготовки майбутнього викладача професійного навчання ґрунтується на його функціональних обов'язках та повинен враховувати сучасні досягнення у професійній (спеціальній) та психолого-педагогічній галузі та бути орієнтований на особистісний потенціал учня

Особистісно-розвиваючий компонент передбачає формування особистості майбутнього педагога професійного навчання із заздалегідь встановленими властивостями, особистісними та професійно значущими якісними показниками, забезпечує умови для різнобічного розвитку потенційних можливостей учнів.

Разом з тим, даний компонент спрямований на усвідомлення та аналіз учнями не лише результатів своєї діяльності, а й аналіз способів, методів та методичних прийомів, що використовуються в практиці педагога, а також пропозиції дій, спрямованих на покращення професійно-педагогічної діяльності загалом.

Ряд авторів (Б.Г. Ананьєв, М.І. Дьяченко, Л.А. Кандилович та інших.) вважає, що виникнення стану готовності до різних видів діяльності необхідно:

- усвідомлення суспільних та колективних вимог, своїх власних потреб;
- зіставлення поставлених суспільством завдань та потреб, можливість задовольнити свої потреби у процесі досягнення поставленої мети;

- Виявлення на основі досвіду та оцінки майбутніх умов діяльності найбільш підходящих способів вирішення конкретної задачі;

- прогнозування прояву своїх інтелектуальних, емоційних, мотиваційних та вольових процесів, оцінка своїх можливостей та необхідності досягнення певного результату.

До основних умов формування готовності студентів до майбутньої професійної діяльності можна віднести:

педагогічні умови – забезпечення продуктивності педагогічного процесу професійної підготовки спеціалістів;

управлінські умови – запровадження комплексного підходу до формування цілісної готовності студентів до майбутньої професійної діяльності;

психологічні умови - формування сприятливого соціально-психологічного клімату, самопізнання та самовизначення;

організаційно-методичні умови – розробка науково-методичних комплексів;

адаптаційні умови - активне включення студентів до практичної управлінської та педагогічної діяльності;

технологічні умови – створення відповідної матеріально-технічної бази, використання сучасних технічних засобів;

нормативно-правові умови – налагодження роботи відповідно до чинного законодавства.

У процесі формування готовності до професійної діяльності ряд дослідників виділяють два взаємопов'язані її різновиди: попередню (потенційну) та безпосередню готовність. Перший різновид є відповідно підготовлена особистість до відповідної діяльності, другий, відповідно, – ситуативну готовність як стан мобілізованості, функціональної налаштованості психіки спеціаліста на вирішення конкретного завдання у відповідних умовах. Цей різновид професійної готовності майбутнього спеціаліста характеризується високою динамічністю, рухливістю та

залежністю від ситуативних обставин, а також стану психічного та фізичного здоров'я майбутнього спеціаліста, морально-психологічної атмосфери у колективі, соціальному середовищі та інших факторів [27].

Перший різновид готовності майбутнього спеціаліста до професійної діяльності (попередня, потенційна) включає в себе систему досить стійких компонентів – знань, умінь та навичок з профілю діяльності; професійно важливі якості особистості; мотивації, переваг і т.п., що загалом становить необхідний професійний потенціал особистості. Потенційна готовність є безпосередньою, ситуативною основою. Таким чином, підготовка майбутнього спеціаліста у ЗВО постає як процес формування у нього достатнього для професійної діяльності рівня попередньої готовності, стійких статичних компонент його професійної готовності.

Будучи цілісною системною освітою, готовність має свою структуру, сформованість компонентів якої є критеріями підготовленості майбутнього педагога до професійної діяльності. У нашому дослідженні цими компонентами є професійно-педагогічна мотивація, компетенція (загальна та спеціальна), комунікативна структура, здатність до самовдосконалення, саморозвитку, самореалізації, професійно-педагогічна спрямованість.[40]

Зупинимось кожному з них докладніше. У психолого-педагогічній літературі ми часто зустрічаємо думку про тому, що в основі формування особистості лежить розвиток мотиваційної сфери, яка є умовою організації діяльності з підготовки майбутнього педагога-музиканта. Заняття такою діяльністю пов'язане раніше всього з інтересом до неї, який стає подвижником удосконалення знань, умінь та навичок майбутнього спеціаліста. Таким чином, можна сказати, що інтерес є одним з найважливіших мотивів діяльності та постає як результат формування та розвитку особистості. На думку психологів, інтерес є рушійною силою активності особистості, тому що всі психічні процеси починають протікати найбільш інтенсивно, а діяльність, якою вона займається, стає більш результативною і набуває захоплюючого характеру.

Інтерес стає мотивом тоді, коли на основі суспільних потреб та почуттів він спонукає людину до діяльності. Для будь-якої професійної діяльності мотиви мають значення, вони відбивають внутрішню позицію особистості, її спрямованість, її захопленість. Отже, мотиви діяльності формуються на основі потреб які виникають та розвиваються в ході не тільки підготовки до діяльності, але й під час самої самої діяльності.

Таким чином, у процесі формування у студента готовності до професійної діяльності мотиви мають велике значення, оскільки виникають на основі інтересу та сприяють виробленню об'єктивного ставлення до власних знань та вмінь, активізують творчі можливості, стимулюють розумові процеси при вирішенні пізнавальних завдань, є однією з основних умов прояву потреби до самовдосконалення. [40]

Формування готовності бакалаврів до здійснення професійної діяльності майбутніх фахівців з фізичної культури і спорту сприяють компоненти готовності, а саме: мотиваційний, змістовний, професійно-діяльнісний, особистісно-розвивальний.

Мотиваційний компонент забезпечує формування позитивних намірів до задоволення особистісних та професійних потреб, необхідні бакалаври для засвоєння системи теоретичних знань, практичних умінь та навичок, розвитку професійно значущих якостей.

Змістовий компонент забезпечує розробку інтегрованого змісту навчального матеріалу відповідно до базових та професійними компетенціями. Змістовний аспект підготовки майбутнього викладача професійного навчання ґрунтується на його функціональних обов'язках та повинен враховувати сучасні досягнення у професійній (спеціальній) та психолого-педагогічній галузі та бути орієнтований особистісний потенціал учня.

Професійно-діяльнісний компонент у формуванні готовності студентів до професійної діяльності передбачає формування у них професійно-педагогічних умінь та навичок на основі використання у процесі навчання

сучасних організаційних форм, методів, засобів та технологій навчання. Враховуючи специфіку майбутньої професійно-педагогічної діяльності, особливе увага у професійно-діяльнісному компоненті приділяється проектування навчальних програм, дидактичного забезпечення, формуванню умінь з моделювання навчально-виховного процесу, проектування структури та змісту навчальних занять різного типу.

Особистісно-розвиваючий компонент передбачає формування особистості майбутнього педагога з фізичної культури і спорту встановленими властивостями, особистісними та професійно значущими якісними показниками, забезпечує умови для різнобічного розвитку потенційних можливостей студентів.

Разом з тим, даний компонент спрямований на усвідомлення та аналіз студентами не лише результатів своєї діяльності, а й аналіз способів, методів та методичних прийомів, що використовуються в практиці педагога, а також пропозиції дій, спрямованих на покращення професійно-педагогічної діяльності загалом.

До педагогічних умов, котрі сприятимуть формування готовності бакалаврів до майбутньої професійної діяльності студентів спеціальності фізична культура і спортми віднесли:

- формування позитивної мотивації студентів до оволодіння системою професійних компетенцій, необхідних їм якісної підготовки;
- оволодіння сучасними педагогічними технологіями;
- забезпечення розвитку творчого потенціалу студентів у процесі суб'єкт-суб'єктної взаємодії;
- розробка науково-методичного забезпечення з формування та вдосконаленню теоретичних знань та практичних умінь.

На першому етапі формування готовності майбутніх фахівців х фізичної культури і спорту здійснюється у процесі лекційних, лабораторних та практичних занять.

Другий етап формування готовності реалізується за проходження фахових та педагогічних практик. На цьому етапі удосконалюються та поглиблюються як теоретичні знання, так і практичні вміння та навички. При проходженні практики студенти опановують готовністю до здійснення організації навчально-тренувального процесу, уміння використання обладнання та спортивного інвентаря для проведення занять.

Під час проходження фахової практики майбутні фахівці фізичної культури та спорту поглиблюють та вдосконалюють професійно-педагогічні знання та вміння.

Третій етап сприяє удосконаленню індивідуального розвитку особистості студента у процесі самоосвітньої діяльності. Основними характеристиками самоосвітньої діяльності є: вільний вибір проблем; самостійна робота, з інформаційними джерелами, вільний вибір обсягу професійно-педагогічних знань та вмінь, необхідних для індивідуального вдосконалення, як важливі умови розвитку професійних якостей майбутніх

Результат сформованості готовності майбутніх фахівців спеціальності «Фізична культура і спорт» є здійснення професійно-педагогічної діяльності.

На підставі аналізу літературних джерел та професійної діяльності фахівця з фізичної культури і спорту нами були виділені критерії готовності до професійної діяльності: мотиваційний, змістовний, професійно-діяльнісний, особистісно-розвивальний. Відповідно до зазначених критеріїв були встановлені і основні показники, а також бальна система оцінювання кожного із критеріїв за значимістю. Результат сформованості готовності майбутніх фахівців з фізичної культури і спорту до професійної діяльності визначалися за базовим (продуктивним), достатнім (евристичним), високим (креативним) рівнями.

Формуванню готовності майбутніх фахівців з фізичної культури і спорту до професійної діяльності сприяють різноманітні форми організації навчального процесу. В педагогіці під формою навчання мається на увазі

зовнішнє вираження погодженої діяльності педагога та студентів, що здійснюється в певному порядку та режимі [46].

До основних організаційних форм у вищій школі відносяться: лекції, практичні та лабораторні заняття, різного роду семінари та інше.

Лекція є однією з основних форм навчального процесу. Саме лекція дозволяє студентам сформувати систему знань з кожної навчальної дисципліни з мінімальним використанням часу, а змістовні, чітко збудовані етапи лекції дозволяють максимально, оптимально використовувати різні методи та засоби навчання. З метою формування готовності майбутніх спеціалістів з фізичної культури і спорту, були спеціально організовані проблемні лекції, діалогові лекції та ігрові заняття.

Проблемні лекції, опираючись на логіку послідовно моделюваних проблемних ситуацій та завдань, були спрямовані на реалізацію творчого підходу в усвідомленому та самостійному прийнятті рішень щодо знаходження результативних способів їх вирішення.

Водночас, проблемна лекція передбачає створення умов високого рівня активізації пізнавальної діяльності студентів. Тобто, процес пізнання здійснюється через засвоєння певних способів професійної діяльності з урахуванням принципу інтенсивності. У пізнавальній діяльності принцип інтенсивності виражається через пізнавальну активність, яку Н.А. Морєва розглядає з позиції емоційно-оціночного ставлення студентів до процесу та результату пізнання [44].

Саме проблемні лекції створюють оптимальні умови для активізації пізнавальної діяльності у процесі вирішення технічних нестандартних ситуацій та спрямовані на розвиток їх творчого потенціалу

Лекція-діалог є найпоширенішою формою активного залучення студентів до навчального процесу. У педагогіці під діалогом мається на увазі обмін репліками учасників навчального процесу. В процесі взаємодії через діалог має місце не просто засвоєння, а й уточнення, виправлення, розвиток та збагачення власними ідеями. Діалог як засіб наукової творчості виконує

одразу кілька функцій: оптимізацію пошуку; коригуючу функцію, яка виявляється у взаємному уточненні та виправленні; синтезуючу функцію, яка є засобом об'єднання взаємодіючих результатів [45].

Саме діалог передбачає: вільний обмін думками між рівноправними співрозмовниками; визначення понять, пов'язаних з об'єктом обговорення; збудження самопізнання у вигляді цілеспрямованих питань, використання індуктивного методу, основного на аналогії; виявлення та усунення протиріч шляхом залежності одиничного від загального; організації творчого перебування нового [45].

Також у процесі нашого дослідження ми використовували ігрові технології задля формування готовності до професійної діяльності майбутніх фахівців з фізичної культури і спорту.

Ігрові технології в навчальному процесі застосовуються у вигляді ділових та рольових ігор. Вважається, що гнучкість ігрового методу, його пристосованість до реальних умов, сприяє активізації студентів у прийнятті різноманітних рішень навчальних завдань. Так, ділові ігри проблемної спрямованості дозволяють програвати можливі способи вирішення проблем або виходу із можливих проблемних ситуацій. Разом з тим, ділова гра, на думку вчених, це засіб розвитку творчого мислення, імітація конкретних технологічних процесів та технічних об'єктів, виконання правил взаємодії у межах конкретної ролі [49].

Використання у процесі ігрової діяльності спрямоване на удосконалення професійних знань студентів, формування досвіду ділового спілкування, підвищення результативності ділових контактів під час вирішення конкретних завдань.

З метою формування готовності до професійної діяльності ми також використовували інформаційні технології у навчальній діяльності.

До основних педагогічних цілей використання інформаційно-комунікаційних технологій Ф.Е. Зеєр відносить: розвиток конструктивного та алгоритмічного мислення навчання; розвиток творчого мислення за рахунок

зменшення частки репродуктивного мислення; розвитку комунікативних здібностей та формування умінь щодо прийняття оптимальних рішень у складних ситуаціях; розвитку дослідницької діяльності під час роботи з моделюючими програмами; формування інформаційної культури, умінь здійснювати обробку інформації на основі використання графічних та табличних редакторів, локальних та мережевих баз даних; підготовка учнів до пізнавальної діяльності засобами інформаційних та комунікаційних технологій; поглиблення міждисциплінарних зв'язків за рахунок використання сучасних засобів обробки інформації під час вирішення різних предметних областей; підвищення ефективності та якості професійної підготовки майбутніх фахівців за рахунок реалізації інформаційних та телекомунікаційних засобів [30].

У зв'язку з переходом на дистанційну форму навчання, практичні заняття проводилися у вигляді відеочату, де викладач, використовуючи технічні засоби навчання, пояснював сутність та зміст практичних завдань, послідовність їх виконання, ознайомлював із критеріями оцінювання виконаних завдань. В процесі виконання практичних завдань за допомогою зворотного зв'язку здійснювалося консультування студентів, які потребували методичної підтримки або з питань, пов'язаних з технологічними особливостями виконання практичного завдання. На практичних заняттях ми акцентували увагу на індивідуальність, вікові особливості, різні стилі педагогічного спілкування, етапи професійного становлення.

Особливу увагу приділяли підготовці до фахової практики студентів спеціальності «Фізична культура і спорт». Надавалась допомога та консультація щодо проходження практики, підготовки документації, написання плану та якісної підготовки до проведення занять.

Отже на підставі аналізу літературних джерел та професійної діяльності фахівця з фізичної культури і спорту нами були виділені критерії готовності до професійної діяльності: мотиваційний, змістовний, професійно-діяльнісний, особистісно-розвивальний. Відповідно до зазначених критеріїв

були встановлені і основні показники, а також бальна система оцінювання кожного із критеріїв за значимістю. Результат сформованості готовності майбутніх фахівців з фізичної культури і спорту до професійної діяльності визначалися за базовим (продуктивним), достатнім (евристичним), високим (креативним) рівнями.

РОЗДІЛ 3. РЕЗУЛЬТАТИ ДОСЛІДЖЕННЯ ТА ЇХ ОБГОВОРЕННЯ

3.1. Організація та методика проведення педагогічного експерименту

Програма дослідження розроблялася на основі науково обґрунтованих методів організації експерименту. Основною метою роботи є перевірка рівня результативності методики сформованості готовності майбутніх фахівців з «фізичної культури і спорту» до професійної діяльності за допомогою діагностики

У педагогіці діагностика навчання розглядається як «Визначення сприйнятливості того, хто навчається до навчання та накопичення досвіду виходячи з певних показників» [46]. Отже, навчання - це здатність і готовність особистості до оволодіння заданим змістом навчання.

На думку вчених, найважливішими компонентами навчання є:

- - потенційні можливості особистості студентів, такі як сприйнятливість, готовність до розумових дій, здатність вчитися розвиток пізнавальних інтересів та розумових процесів;
- - узагальненість мислення, яке визначається такими характеристиками як самостійність мислення, гнучкість, ефективність;
- - темпи просування у засвоєнні знань та формуванні умінь розглядаються як похідні від попередніх компонентів, оскільки на них впливають як потенційні можливості студентів, так і фонд їх дієвих знань, умінь та характеристик мислення [46].

У дослідженні були використані теоретичні методи: порівняльний аналіз наукових досліджень у педагогічній теорії та практиці із заявленої проблеми; обґрунтування зміст основних понять дослідження; узагальнення результатів дослідження та формулювання висновків. Емпіричні методи: праксиметричні, що забезпечують вивчення використання сучасних технологій навчання; спостереження та самоспостереження; психодіагностичні методи (тестування, анкетування, опитування,

соціометрія, інтерв'ю, бесіда); аналіз продуктів діяльності. Експериментальні методи – констатуючий та формуючий етапи педагогічного експерименту.

Проблема вимірювання рівня сформованості готовності бакалаврів до професійно-педагогічної діяльності зі спеціальності «Фізична культура і спорт» пов'язана з вибором критеріїв їх показників та рівнів сформованості. Поняття «критерій» С.У. Гончаренко розглядає як спосіб, оцінку виміру чогось [18].

З поняттям «критерій» взаємопов'язано поняття «показник», що визначається як перелік видів дій, спрямованих визначення рівня сформованості чи розвитку.

Водночас, при діагностуванні умов сформованості готовності до професійної діяльності майбутніх фахівців спеціальності «Фізична культура і спорт», ми враховували вимоги до вимірювання критеріїв якості, таких як:

- об'єктивність, що передбачає, що результати виміру, які гранично незалежні від дослідника;
- надійність виміру – це ступінь точності, з якою можна виміряти, або визначити конкретну ознаку, явище, процес;
- валідність (достовірність), що розглядається як критерій якості вимірювання, що дозволяє визначити, чи дійсно вимірюється те, що необхідно визначити у процесі діагностування.

У педагогіці, залежно від виду критерію, розрізняють чотири види валідності: валідність змісту, валідність відповідності результатів, отриманих за допомогою різного інструментарію, валідність прогнозу, валідність конструкту.

На підставі аналізу наукових джерел у галузі діагностування якості сформованості готовності бакалаврів з урахуванням специфіки професійної діяльності спеціаліста з фізичної культури, нами були визначені критерії та показники, які відповідають основним компонентам дослідження, а саме: мотиваційному, змістовному, професійно-діяльнісному, особистісно-

розвиваючому. Критерії досліджуваної проблеми та їх якісні показники представлені у таблиці 3.1.

Таблиця 3.1. - Критерії та показники формування готовності бакалаврів до професійно-педагогічної діяльності

№	Компонент	Критерії оцінювання
1.	Мотиваційний	<ul style="list-style-type: none"> - формування у студентів позитивних мотивів, потреб та інтересів до майбутньої професійно-педагогічної діяльності; - усвідомлення особистісного та професійного розвитку. - впевненість у своїх можливостях під час вирішення різних педагогічних завдань; - зацікавленість студентів у вдосконаленні професійних компетенцій. <p>(Показники даного критерію оцінюються за 5-бальною системою: «5» - чітко усвідомлює; «4» - частково усвідомлює; «3» – переважно має уявлення; «2» – виявляє труднощі ; «1» - не розуміє.)</p>
2.	Змістовний	<ul style="list-style-type: none"> - наявність системи професійних знань у галузі Фізичної культури і спорту; - наявність міждисциплінарних знань, необхідних для вирішення нестандартних ситуацій у професійній діяльності; - володіння методами міжособистісної взаємодії, культури спілкування; - володіння знаннями у галузі культури фізичної культури і спорту; - володіння способами та методами організації та управління професійно-педагогічною діяльністю;

Продовження таблиці 3. 1.

		<ul style="list-style-type: none"> - наявність умінь у розробці навчальної, планувальної та навчально-методичної документації; - наявність умінь з організації виховних процесів; - володіння інноваційними та педагогічними технологіями; - володіння способами дослідницької та моніторингової діяльності. <p>(Кожен з цих показників оцінюється за 5-бальною системою: «5» – високий рівень сформованості знань; «4» – достатній рівень сформованості професійно-педагогічних знань; «3» – частково сформовані; «2» – низький рівень сформованості знань; «1» - не сформовані.)</p>
3.	Професійно-діяльнісний	<ul style="list-style-type: none"> - - готовність до використання сучасних організаційних форм та методів навчання у навчальному процесі; - - вміння застосувати у навчальній діяльності сучасні засоби навчання; - наявність практичного досвіду у вирішенні навчальних завдань та ситуацій; - рівень розвиненості технічного та технологічного мислення; - здатність студента до вдосконалення професійних та педагогічних навичок; - наявність розвинутого професійного мислення; - наявність комунікативних умінь в організації діалогу, пов'язаного з аналізом педагогічних ситуацій;

Продовження таблиці 3. 1.

4.	Особистісно-розвиваючий	<ul style="list-style-type: none"> - рівень розвиненості професійного інтелекту та педагогічної етики; - оволодіння способами самооцінки та самовдосконалення; - рівень розвиненості методичних умінь; - рівень розвитку творчого потенціалу студентів; - рівень сформованості індивідуальних та професійних якостей майбутніх спеціалістів; - знання своїх особистісних та індивідуальних рис та якостей; - рефлексія майбутніми фахівцями своїх позитивних якостей та недоліків; - вміння оцінювати та коригувати свою діяльність; - вміння прогнозувати майбутню діяльність; - здатність до особистісного та професійного самовдосконалення та саморозвитку; - оцінювання рівня сформованості професійних знань і умінь. <p>(Кожен з цих показників оцінюється за 5-бальною системою: «5» - високий рівень розвиненості професійно значущих аспектів особистості бакалавра; «4» – достатній рівень розвиненості професійно значимих аспектів; «3» – частково розвинені якості; «2» – низький рівень розвиненості професійно значимих аспектів; «1» – якості не розвинені)</p>
----	-------------------------	---

У процесі діагностування рівнів сформованості готовності бакалаврів до професійно-педагогічної діяльності, нами було використано п'ятибальну систему оцінювання.

Для цього були розроблені анкети, в яких використовувалися методи спостереження, самооцінки, проводилися індивідуальні бесіди та інтерв'ю (Додаток А). Крім цих методів, було передбачено участь студентів у обговоренні різних проблем у процесі круглих столів, семінарів-практикумів, науково-практичних конференцій та ін.

На основі узагальнення запропонованих показників встановлювалися рівні сформованості професійних знань та умінь майбутніх фахівців у галузі фізичної культури та спорту:

- базовий (репродуктивний) передбачає наявність у студентів базових професійних та педагогічних знань та умінь, виконання завдань за попередньо розробленими алгоритмами без творчої спрямованості;

- достатній (евристичний), що характеризується цілеспрямованим професійним розвитком студентів у галузі психологопедагогічних та спеціальних (професійних) дисциплін, здатністю до оновлення та вдосконалення отриманих знань та умінь;

- високий (креативний) рівень передбачає, що майбутні фахівці з фізичної культури і спорту володіють розвиненим творчим мисленням, високою професійною мобільністю, вміннями критично оцінювати результати своєї діяльності, здійснювати самоконтроль та самокорекцію дій.

Педагогічний експеримент проводився на базі Хмельницького національного університету. Для проведення дослідження були залучені студенти 4 курсу спеціальності «Фізична культура і спорт». Експериментальне дослідження формування готовності бакалаврів до професійної діяльності у галузі фізичної культури і спорту здійснювалось протягом 2021-2022 навчального року.

Експериментальна робота передбачала оцінювання результативності методичної системи формування готовності студентів спеціальності «Фізична культура і спорт» через основні компоненти: мотиваційний, змістовний, професійно-діяльнісний та особистісно розвиваючий.

Завданням експерименту цьому етапі було виявлення рівня сформованості професійно-педагогічних знань та умінь, професійно значимих якостей майбутніх фахівців. Для вирішення цього завдання використовувався комплекс теоретичних та емпіричних методів дослідження: інтерв'ю, бесіда, анкетування, вибіркоче спостереження. З цією метою були визначені контрольні та експериментальні групи студентів.

3.2. Аналіз та узагальнення результатів дослідження

У процесі дослідження мотиваційного компонента формування готовності до професійної діяльності майбутніх фахівців з фізичної культури і спорту враховувалися внутрішні та зовнішні мотиви, у тому числі: професійний мотив, мотив самореалізації, мотив досягнення цілей, потреба у підвищенні світогляду та загальнокультурного рівня.

З цією метою нами була розроблена анкета, за допомогою якої респондентам пропонувалося визначити своє ставлення до потреб особистісного професійно-педагогічного зростання, готовність до самореалізації, впевненість у своїх можливостях, готовність до вдосконалення професійних компетенцій, прояву стійкого інтересу до майбутньої професійно-педагогічної діяльності.

За результатами анкетування було виявлено, що близько 33% респонденти мають низький рівень мотивації досягнень. цей факт пояснюється тим, що студенти недостатньо усвідомлюють роль спортивного педагога, мають недостатній рівень сформованості психолого-педагогічних знань, не впевнені у своїх педагогічних можливостях. Достатній рівень мотивації було виявлено 31,2% респондентів. Це пояснювалося тим, що ще недостатньо сформовані як спеціальні (професійні) знання та вміння, так і методичні розробки планів-конспектів лекцій, методики проведення навчальних занять. Водночас респонденти з цим рівнем мотивації прагнули до самовдосконалення та самореалізації, пошуку способів застосування

інноваційних технологій у навчальному процесі Високий рівень мотивації досягнень був виявлений у 35,8% респондентів, які націлені досягнення поставленої мети, бачать, впевнені у своїх силах та здібностях, зацікавлені у досягненні високих результатів.

У процесі дослідження змістовного компонента формування готовності у майбутніх фахівців з фізичної культури і спорту використовувалися прийоми підсумкового узагальнення даних констатуючого експерименту. Аналіз показників контрольної та експериментальної груп здійснювався з метою визначення рівня сформованості загальнонаукових, спеціальних (професійних) та психолого-педагогічних знань (таблиця 3.2.)

Таблиця 3.2. Результати сформованості змістовного компоненту готовності до професійної діяльності мабутніх фахівців з фізичної культури та спорту (констатувальний та формувальний етапи)

Види знань	Групи	Рівні сформованості					
		Базовий		Достатній		Високий	
		КЕ %	ФЕ %	КЕ %	ФЕ %	КЕ %	ФЕ %
Загальнонаукові	КГ	44,3	32,3	34,3	38,6	21,4	28,8
	ЕГ	38,6	17,1	34,3	40	27,1	42,9
Спеціальні (професійні)	КГ	38,6	27,1	38,6	37,1	22,8	35,7
	ЕГ	41,4	11,4	35,8	42,9	22,8	45,7
Психолого- педагогічні	КГ	37,1	30	34,3	40	28,6	30
	ЕГ	44,3	12,9	30	37,1	25,7	50

Результати діагностування середніх рівнів сформованості у мапйбутніх фахівців з фізичної культури та спорту загальнотнаукових знань у контрольній групі виявили, що у КГ з базовим рівнем – склало 40%, з достатнім – 35,7%, та з високим – 24,3%. В експериментальній групі у процесі дослідження виявлено наступні результати: з базовим рівнем

кількість респондентів склали – 41,4%, із достатнім – 32,9%, з високим – 25,7%. Отже, відмінності результатів контрольної та експериментальної груп незначні.

Отримані дані виявили, що на етапі формувального експерименту в експериментальній групі порівняно з контрольною відбулися значні позитивні зміни. Так, респондентів із високим рівнем сформованості змістовного компонента в експериментальній групі, порівняно з контрольною, виросло на 14,3%; з достатнім рівнем респондентів збільшалося на 1,4%, а з базовим рівнем респондентів зменшилось на 15,4%. (Таблиця 3.2).

Згідно з результатами дослідження (Таблиця 3) базовий рівень у контрольній групі склав 35,7%, експериментальній – 31,4%, відмінність – 4,3%; достатній рівень професійно-педагогічних умінь у контрольній групі склав 37,1%, в експериментальній – 38,6%, що на 1,5% респондентів більше; високий рівень респондентів, відповідно до контрольної групи – становив 27,1%, а експериментальній – 30,0%.

Таким чином, рівні сформованості професійно-педагогічного компонента в контрольній та експериментальній групі незначні, що вказує на наявність певної проблеми.

Слід зазначити, що окрім анкетування та самооцінки рівня сформованості професійно-педагогічних умінь респондентів, здійснювалося також спостереження у процесі виконання ними практичних та лабораторних робіт, а також при проходженні фахової практики з наступним аналізом. Було зазначено, що близько 30% респондентів із базовим рівнем потребували вдосконалення всіх видів професійно-педагогічних умінь, 38% респондентів виявили бажання у вдосконаленні проектування змісту робочих навчальних програм, структури навчальних занять, удосконалення способів та методичних прийомів проведення занять з практичного навчання, способів управління пізнавальною активністю учнів в цілому

Таблиця 3.3. Результати сформованості професійно-педагогічного компоненту готовності до професійної діяльності майбутніх фахівців з фізичної культури та спорту (констатувальний та формувальний етапи)

Види знань	Групи	Рівні сформованості					
		Базовий		Достатній		Високий	
		КЕ %	ФЕ %	КЕ %	ФЕ %	КЕ %	ФЕ %
Аналітичні	КГ	36,6	22,9	36,6	42,9	27,1	34,6
	ЕГ	31,4	8,6	38,6	45,7	30	45,7
Дослідницькі	КГ	44,3	30	34,6	32,8	21,4	36,6
	ЕГ	47,1	11,4	47,1	45,7	21,4	42,9
Проектні	КГ	35,7	25,7	31,4	38,6	32,8	35,7
	ЕГ	28,8	11,4	38,6	45,7	32,8	42,9
Управлінські	КГ	38,6	25,7	40	35,7	21,4	38,6
	ЕГ	34,6	10	41,4	48,6	24,3	41,4
Медико-біологічні	КГ	31,4	30	38,6	40	30	34,6
	ЕГ	36,6	10	34,6	34,6	28,8	55,7
Методичні	КГ	28,8	24,3	40	40	31,4	35,7
	ЕГ	31,4	11,4	31,4	42,9	32,8	54,2
Комунікативні	КГ	40	28,8	32,8	42,9	27,1	31,4
	ЕГ	21,4	11,4	42,9	41,4	35,7	45,7
Рефлексивні	КГ	31,4	18,6	42,9	34,6	25,7	38,6
	ЕГ	31,4	10	34,6	40	34,6	48,6
Середній рівень	КГ	35,7	25,7	37,1	38,6	27,1	35,7
	ЕГ	31,4	10	38,6	42,9	30	47,1

Респонденти з високим рівнем сформованості професійно-педагогічного компонента потребували вдосконалення дослідних та технологічних умінь, пов'язаних з розробкою документації необхідної для професійної діяльності, удосконаленням методики проведення нестандартних лекційних та практичних занять, здійснення рефлексії

процесів, способів коригування своїх дій, а респонденти із достатнім рівнем потребують удосконалення аналітичних, дослідницьких, управлінських комунікативних умінь.

Таким чином, на підставі отриманих даних, можна зробити висновок, що більшість респондентів із високим рівнем сформованості професійно-педагогічного компонента мають вищий показник, що стосується проектних, управлінських, комунікативних та рефлексивних умінь.

Таблиця 3.4. Результати сформованості особистісно-розвиваючого компонента готовності до професійної діяльності майбутніх фахівців з фізичної культури та спорту (констатувальний та формувальний етапи).

Види знань	Групи	Рівні сформованості					
		Базовий		Достатній		Високий	
		КЕ %	ФЕ %	КЕ %	ФЕ %	КЕ %	ФЕ %
Комунікативність	КГ	35,7	27,1	45,7	41,4	18,7	31,4
	ЕГ	38,6	14,3	40	41,4	21,4	44,3
Професійна та педагогічна ерудиція	КГ	34,6	30	40	36,6	25,7	32,9
	ЕГ	36,6	12,9	35,7	44,3	27,1	42,9
Ініціативність	КГ	38,6	24,3	36,6	44,3	24,3	31,4
	ЕГ	42,9	10	31,4	41,4	25,7	48,6
Педагогічна креативність	КГ	36,6	28,8	42,9	40	22,9	31,4
	ЕГ	34,6	11,4	41,4	35,7	24,3	48,6
Творча активність	КГ	36,6	25,7	38,6	38,6	24,3	31,4
	ЕГ	41,4	12,9	36,6	45,7	21,4	52,8
Толерантність	КГ	22,9	27,1	44,3	38,6	32,8	35,7
	ЕГ	28,8	7,2	36,6	48,6	34,6	41,4
Середній рівень	КГ	34,3	27,1	41,4	40	27,1	34,6
	ЕГ	37,1	11,4	37,1	42,9	25,7	44,3

Дані, відображені в таблиці свідчать про те, що на етапі констатувального експерименту різницю між результатами особистісно-розвиваючого компонента в контрольній та експериментальній групах теж незначні. Кількість респондентів із високим рівнем у КГ становить 24,3%, а у ЕГ групі – 25,7%, різниця становить – 1,4%; з достатнім рівня респондентів у КМ більше на 4,3%, а з базовим рівнем респондентів у КГ становить 34,3%, що на 2,8% менше, ніж у ЕГ.

На основі отриманих даних щодо рівня сформованості особистісно-розвивального компонента бакалаврів на формуючому етапі педагогічного експерименту, виявлено позитивну динаміку: в експериментальній групі з високим рівнем виявлено – 45,7% респондентів, що на 12,8% більше, ніж у контрольній; з достатнім рівнем респондентів – 42,9%, що порівняно з контрольною групою більше на 2,9%, а з базовим рівнем в експериментальній групі респондентів на 15,7% менше, ніж у контрольній.

Таким чином, на підставі вищевикладеного можна зробити висновок щодо результативності заходів щодо формування готовності майбутніх фахівців з фізичної культури і спорту до професійної діяльності.

Висновки

1. Внаслідок дослідження літературних джерел ми визначили, що готовність визначають по різному: як якість особистості, особистісне утворення, суб'єктивний стан, результат професійної підготовки, процес становлення людини, цілісне і стійке утворення. Серед видів готовності науковці виділяють психічну, професійну, фізичну, духовну, практичну, науково-теоретичну.
2. На підставі аналізу літературних джерел та професійної діяльності фахівця з фізичної культури і спорту нами були виділені критерії готовності до професійної діяльності: мотиваційний, змістовний, професійно-діяльнісний, особистісно-розвивальний.
3. Відповідно до зазначених критеріїв були встановлені і основні показники, а також 5-ти бальна система оцінювання кожного із критеріїв за значимістю. Результат сформованості готовності майбутніх фахівців з фізичної культури і спорту до професійної діяльності визначалися за базовим (продуктивним), достатнім (евристичним), високим (креативним) рівнями.
4. Нами була підібрана та апробована у ході дослідження методика для діагностики мотиваційного, змістовного, професійно-діялісного, особистісно-розвивальний, яка містила у собі анкетування та спостереження. При апробації даної методики були отримані показники, котрі засвідчили про рефективність впроваджених заходів щодо формування готовності майбутніх фахівців з фізичної культури і спорту до професійної діяльності.

Список використаних джерел

1. Абдувахидов С.Н. О формировании готовности студентов университетов к педагогической деятельности // Теория и практика высшего педагогического образования: Межвузовск. сб. науч. тр., 1987.
2. Антоненко О.В. Формування готовності майбутніх учителів фізичного виховання до роботи в сучасній загальноосвітній школі / О.В.Антоненко // Педагогіка, психологія та мед.-біол. пробл. фіз. Виховання і спорту. – 2006. - №10. –с.79-81.
3. Антонов В.Г. Содержание и основы направления профессионально-прикладной физической подготовки сотрудников ОВД. Сб. научных трудов. – Минск, 1991. – с.3-9.
4. Антошків Ю.М. вдосконалення професійно-прикладної фізичної підготовки курсантів вищих навчальних закладів МНС України: автореф. дис. ...канд. наук з фіз. виховання і спорту: 24.00.02 / Ю.М.Антошків. – Львів: Львів. держ. ун-т фіз. культури, 2006, - 20с.
5. Аслаев С. Т. Формирование умений педагогического общения у учителей физической культуры в процессе интерактивного обучения : дисс. ... канд. пед. наук. : 13.00.08 / Аслаев Сагит Тухватович. – Чебоксары, 2007. – 156 с.
6. Балл Г.О. Про психологічні засади формування готовності до професійної праці // Психолого-педагогічні проблеми професійної освіти: Наук. метод. зб. / Ред. кол.:І.А.Зязюн (голова) та ін. К., 1994. С. 98-100.
7. Божик М. В. До проблеми професійно-прикладної фізичної підготовки майбутніх вчителів / М. В. Божик // Теорія та методика фізичного виховання. – 2008. – № 10. – С.11 – 13.

8. Божик М. В. Особиста фізична культура вчителя як основа формування позитивного ставлення учнів до фізичного виховання / М. В. Божик // Педагогіка, психологія та медико-біологічні проблеми фізичного виховання і спорту. – 2011. – № 8. – С. 16 – 18.

9. Божик М.В. До проблеми професійно-прикладної фізичної підготовки майбутніх вчителів / М.В.Божик // Теорія та методика фізичного виховання: науково-методичний журнал – 2008. -№10. – с.11-13.

10. Болотов В.А. Компетентностная модель: от идеи к образовательной программе / В.А. Болотов В.В. Сериков // Педагогика. – 2003. – № 10. – С. 8-14.

11. Болотов В.А. Компетентностная модель: от идеи к образовательной программе / В.А. Болотов В.В. Сериков // Педагогика. – 2003. – № 10. – С. 8-14.

12. Брикіна О.М. Гносеологічний аналіз поняття готовності особистості до безперервної освіти / О.М.Брикіна // Педагогічні науки: збірник наукових праць Бердянського державного педагогічного університету. – Бердянськ: БДПУ, 2004. - №4. - 202с.

13. Брикіна О.М. Гносеологічний аналіз поняття готовності особистості до безперервної освіти / О.М.Брикіна // Педагогічні науки: збірник наукових праць Бердянського державного педагогічного університету. – Бердянськ: БДПУ, 2004. - №4. – 202с.

14. Волков В.А. Основи професійно-прикладної фізичної підготовки студентської молоді / В.А.Волков. – К.: Знання України, 2004. – 82с.

15. Глазирін І.Д. Основи диференційованого фізичного виховання: навч посібник (для студентів ВНЗ) / І.Д.Глазирін. – Черкаси: Відлуння, 2003. – 352с.

16. Голенкова Ю. В. Психологічний аналіз специфіки праці вчителя фізичної культури / Ю. В. Голенкова // Теорія та методика фізичного виховання. – 2008. – № 3. – С. 6 – 9.

17. Гончаренко Л.А. Полікультурна освіченість педагога: теорія і практика; за ред. В.В.Кузьменка. – Херсон: РІПО, 2009. – 136с.
18. Гончаренко С.У. Методика як наука / Семен Устимович Гончаренко. – К.; Хмельницький: ХГПК, 2000. – 30 с.
19. Гончаренко С.У. Український педагогічний словник / Семен Устимович Гончаренко. – К.: Либідь, 1997. – 376 с.\
20. Гушко О. А. Педагогічні технології підготовки студентів вищих навчальних закладів. / О. А. Гушко // Гуманітарний вісник державного вищого навчального закладу «Переяслав-Хмельницький педагогічний університет імені Григорія Сковороди» : Педагогіка. Психологія. Філологія. Філософія. – 2010. – № 22. – С. 35 – 38.
21. Данилко М.Т. характеристика професійної діяльності вчителів фізичної культури // Формування готовності до професійної діяльності майбутніх учителів фізичної культури: [монографія] / Микола Тихонович Данилко. – Луцьк, 2003.- с.26-32.
22. Дичківська І.М. Інноваційні педагогічні технології: Навчальний посібник. – К. Академвидав, 2004. -352с.
23. Дмитриева О.Б. Формирование психологической готовности молодых специалистов к профессиональной деятельности: Автореф. дис. ... канд. пед. наук. – М.,1997. – 18с.
24. Дубровский А.В. Понятие «физическая готовность» в структуре общей готовности человека к профессиональной деятельности / А.В.Дубровский // Теория и практика физ. культуры. – 2002. - №3. – с.40-42.
25. Дурай-Новакова К.М. Формирование профессиональной готовности студентов к педагогической деятельности: Автореф. Дис. ...д-ра пед. наук. – М., 1983. -32с.
26. Дьяченко М.И., Кандыборович Л.А. Психологические проблемы готовности к деятельности. – Минск: Изд-во БГУ, 1978. – 175с.

27. Дьяченко, М. И. Психология высшей школы: Особенности деятельности студентов и преподавателей вуза / М. И. Дьяченко, Л. А. Кандыбин. – Минск : Изд-во БГУ, 1978. – С. 79–84.
28. Закон України «Про загальну середню освіту» №651 – XIV, із змінами від 19 грудня 2006р.
29. Зеер Э., Симанюк Э. Компетентносный подход к модернизации профессионального образования // Высшее образование в России. – 2005. - №4 –с. 23-30.
30. Зеер Э.Ф. Личностно ориентированное профессиональное образование / Эвальд Фридрихович Зеер. – Екатеринбург: Урал. гос. проф.-пед. ун-т, 1998. С. 124-125.
31. Зеер Э.Ф. Личностно ориентированное профессиональное образование / Эвальд Фридрихович Зеер. – Екатеринбург: Урал. гос. проф.-пед. ун-т, 1998. С. 124-125.
32. Ильинич В.И. О некоторых проблемных вопросах профессионально-прикладной физической подготовки / В.И.Ильинич // Теория и практика физ. культуры. – 1990. - №3. – с.13-15.
33. Капская А.И. Формирование готовности студентов педвуза к исполнительно-трудовой деятельности в системе профессиональной подготовки: дисс. доктора пед. наук. К., 1989. – 358с.
34. Качан М.С. Человеческая деятельность / М.С.Качан. – М.: Политиздат, 1974. – 32с.
35. Кондрашова Л.В. Методика подготовки будущего учителя к педагогическому взаимодействию с учащимися / Л.В.Кондрашова. – М.: Прометей МГПИ им. Ленина, 1998. – 160с.
36. Кондрашова Л.В. Морально-психологічна готовність студента до вчительської діяльності. / Лідія Валентинівна Кондрашова. – К.: Вища школа, 1987, - 53с.

37. Кошолоп А.С. Педагогічні умови підготовки майбутніх учителів до фізичного самовдосконалення: Автореф. дис... канд. пед. наук: 13.00.04. – Вінниця, 2009. – 20 с.

38. Курлянд З.Н., Хмелюк Р.І. Педагогіка вищої школи: Навчальний посібник. – О.: ЧП Тудос, 2002.

39. Лобачев В.В. Педагогические условия формирования готовности будущих педагогов физической культуры к профессиональной деятельности: Дис. ...канд. пед. наук: 13.00.01, 13.00.08. – Воронеж, 2007. -193с.

40. Макарова, С. В. Формирование готовности к профессиональной деятельности будущего педагога-музыканта на основе парадигмы педагогической поддержки / С. В. Макарова // Известия высших учебных заведений. Поволжский регион. Гуманитарные науки. – 2011. – № 1 (17). – С. 153–161

41. Масленникова В.Ш. Формирование профессиональной готовности студентов среднего профессионального учебного заведения к деятельности социального педагога: Автореф. дис. ...д-ра пед. наук.- Казань, 1996. – 38с.

42. Мозолев О.В. Формування фізичної готовності до застосування силового впливу на правопорушника під час навчання особистої безпеки курсантів-прикордонників

43. Мозолев О.М. Васів С.В. Готовність до фізичного самовдосконалення майбутніх офіцерів прикордонників як науково педагогічна проблема.

44. Морева Н.А. Основы педагогического мастерства: учеб. пособие для вузов / Наталья Александровна Морева. – М.: Просвещение, 2006. – 320 с.

45. Новиков Д.А. Статистические методы в педагогических исследованиях (типовые случаи) / Д.А. Новиков. – М.: МЗ-Пресс, 2004. – 67 с.

46. Педагогика: большая современная энциклопедия / сост. Е.С. Рапацевич. – Минск: Современное слово, 2005.– 720 с.
47. Петрачков О. Аналіз взаємозв'язку між фізичною та професійною підготовленістю у військовослужбовців за контрактом різних військових спеціальностей / О.Петрачков // Теорія і методика фізичного виховання і спорту. - 2007. - №4.- с.67-69.
48. Петунин О.В. Формирование профессионального мастерства учителя физкультуры: учеб. пособ. для студ. пед. ин-тов по спец №2114 «Физ. воспитание» / О.В.Петунин. – М.: Просвещение, 1980. – 112с.
49. Полат Е.С. Современные педагогические и информационные технологии в системе образования: учеб. пособие для студ. высш. учеб. заведений / Е.С. Полат, М.Ю. Бухаркина. – 2-е изд., стер. – М.: Академия, 2002.
50. Русско-украинский словарь понятий и терминов по профессионально-прикладной физической подготовке: справ. изд. для вузов / Р.Т.Раевский, С.М.Канишевский; под. общ. ред. Р.Т.Раевского – О.: Наука и техника, 2010. – 112с.
51. Сластенин В.А. и др. Педагогика: Учебное пособие для студ. высш. пед. учебн. завед. / В.А.Сластенин, И.Ф.Исаев, Е.Н.Шиянов; Под ред. В.А.Сластенина. – М.: Изд. центр. «Академия». 2002. – 576с.
52. Сластенин В.А. Профессионально-педагогическая подготовка современного учителя /В.А.Сластенин, А.И.Мищенко // Советская педагогика. – 1991. - №10. – с.79-84.
53. Словарь русского языка: Ок. 57000 слов / Под ред. чл. корр. АН СССР Н.Ю Шведовой. – 18-е изд., стереотип. М.: Рус. яз., 1986. – с.474.
54. Словарь-справочник по педагогике / Авт.-сост. В.А.Мижериков; под общ. ред. П.Н.Пидкасистого. – М.: ТЦ «Сфера», 2004. -448с.
55. Старчук О.О. Базові компоненти методики формування фізичної готовності майбутніх офіцерів / О.О.Старчук // Педагогічні науки. – 2009. - №51. – с.96-100.

56. Степанченко Н. І. Вплив мотивації на ефективність професійно-педагогічної діяльності викладачів вузів фізкультурно-спортивного профілю / Н. І. Степанченко // Педагогіка, психологія та медико-біологічні проблеми фізичного виховання і спорту. – 2012 – № 11 – С. 98 – 100.

57. Тимонин А.И. Формирование готовности будущего учителя к использованию игры как педагогического средства: дисс. ...канд. пед. наук.- Ярославль, 1995. – 193с.

58. Трефилов В.А. Формирование физической готовности выпускников вуза к профессиональной деятельности / Трефилов В.А., Дубровский А.В. // Теория и практика физ. Культуры. – 2002. - №7. – с. 49-50.

59. .Философский энциклопедический словарь / глав. ред.: Л.Ф. Ильичев, П.Н. Федосеев, С.М. Ковалев, В.Г.Панов. – М.: Сов. энцикл., 1983. – 840 с.

60. Чошанов М. А. Гибкая технология проблемно-модульного обучения: метод. пособие / Мурат Аширович Чошанов. – М.: Народное образование, 1996. – 157 с

61. Шейченко В.А. Развитие научных взглядов о физической готовности человека к деятельности / В.А.Шейченко. – СПб.: ВИФК, 1996. – 371с.

62. Шнайдер М.Г. Педагогические условия формирования физической готовности к профессиональной деятельности у студентов вуза (на примере экономических специальностей): Автореф. дис. ...канд. пед. наук: 13.00.08. – Чебоксары, 2009. – 171с.

63. Edunews, <https://edunews.ru>, «Історія професії».

64. Porady.co.ua, <https://porady.co.ua>, «Загальна характеристика професії».

65. Studopedia, <https://studopedia.su>, «Професійно важливі якості вчителя фізичної культури».

66. Wikipedia, <https://uk.wikipedia.org>, «Фахівець».)

Додатки
АНКЕТА

для студентів спеціальності «Фізична культура і спорт»

Шановний респондент!

Звертаємося до Вас із проханням відповісти на запитання анкети. Метою нашого опитування є виявлення рівня готовності до майбутньої професійної діяльності за спеціальністю «Фізична культура і спорт»

Ознайомтесь, будь ласка, із запитаннями анкети. Виберіть варіант (або варіанти) відповідей, котрі співпадають із Вашою думкою, позицією (поставте +) та дайте оцінку по кожному із них за 5-бальною шкалою: 5, 4, 3, 2. Якщо серед варіантів Ви не знайдете такого, то сформулюйте відповідь самостійно. Питання №1,3,7,12,15 передбачають вільне формулювання відповіді. Результати анкетування будуть використовуватися в наукових цілях. Точність та повнота Ваших відповідей – це гарантія обґрунтованості Ваших висновків та рекомендацій.

Розраховуємо на Ваші щирі відповіді.

1. Яке значення має професійно-практична підготовка
для вашої майбутньої професійної діяльності?

2. Визначте, будь ласка, рівень Вашої мотивації вивчення
навчального матеріалу з виробничого навчання та практики?

- низький
- задовільний
- достатній
- високий

3. 3. Якщо Ви дали негативну відповідь на запитання №2, то назвіть,
будь ласка, кілька причин Вашої низької мотивації вивчення навчального

матеріалу, практичного навчання та практики?

4. Виберіть найбільш важливі для Вас освітні цілі:

- розвиток аналітичних навичок
- розвиток навичок вирішення проблем
- підготовка до майбутньої кар'єри
- розвиток практичних навичок
- розуміння сучасних педагогічних концепцій
- отримання спеціальних знань
- розвиток навичок спілкування та лідерства
- здобуття диплома про вищу освіту
- саморозвиток та самовдосконалення
- свій варіант _____

5. Оцініть за 5-ти бальною шкалою форми навчання, котрі сприяють найбільш якісній освіті у ЗВО

Форми навчання Бал

- традиційні лекції _____
- лекції в режимі діалогу, дискусії, мозкового штурму та ін. інтерактивні форми _____
- семінари _____
- лабораторні роботи _____
- контрольні роботи, реферати _____
- контрольний зріз знань студентів, колоквиум _____
- науково-дослідна робота студентів, курсові та дипломні роботи _____
- практика _____
- самостійна робота студентів _____

6. Оцініть за 5-ти бальною шкалою навчальну діяльність у ЗВО цілому

Показник Бал

- відповідність інформації, що викладається викладачем, тематиці
- _____ предмета
- снащеність сучасним обладнанням практичних занять _____
- актуальність та затребуваність інформації, що викладається на
- заняттях _____
- здатність викладача зацікавити студентів на процесі
- навчання _____
- доступність проходження практики на виробництві _____
- об'єктивність оцінки знань студентів, шанобливе ставлення _____

7. Яким темам має бути приділено більше навчального часу при проведенні практичного навчання та практики?

8. Оцініть, будь ласка, наскільки сучасні технології, яким Ви навчаєтесь під час практичного навчання та практики?

- найперевіреніші технології
- сучасні технології, які використовують лише провідні центри
- досить сучасні технології, які широко застосовуються
- застарілі технології
- не можу оцінити

9. З якими проблемами Ви стикаєтесь під час проходження практичного навчання та фахової практики?

- недостатність необхідного навчально-методичного забезпечення
- практичних занять;
- недостатність довідкової інформації та методичних матеріалів для
- підготовки до тем, що виносяться на самостійне вивчення;
- недостатність навчально-методичного забезпечення;
- недостатність необхідних технічних засобів навчання;
- застаріле обладнання та пристрої.

10. Яких професійно важливих якостей, на Вашу думку, не вистачає Вашим викладачам?

- вміння доступно пояснити навчальний матеріал;
- наявність власних методичних розробок;
- об'єктивність оцінювання навчальних досягнень студентів;
- висока професійна майстерність з відповідної професії;
- контактність, вміння спілкуватися;
- бажання постійно вдосконалювати свої знання та професійну майстерність
- інші якості _____

11. Які форми та методи навчання найчастіше використовують у своїй

- педагогічної діяльності Ваші викладачі?
- традиційні
- інноваційні

12. Які з інноваційних форм та методів навчання, на Ваш погляд, є найбільш результативними та цікавими?

13. Які методи контролю навчальних Ваших досягнень вважаєте найбільш об'єктивними?

- усні
- письмові
- практичні
- тестування

Ви дали позитивну відповідь на запитання №13, то відповідайте далі; якщо ж Ваша відповідь негативна, переходьте до питання №16

14. Чи використовуються у Вашій навчальній діяльності комп'ютерні технології?

- постійно
- епізодично

- ні

15. Перерахуйте засоби комп'ютерних технологій, які Ви використовуєте

16. З якою метою Ви використовуєте комп'ютерні технології?

- для виконання навчальних завдань при самостійній роботі
- для пошуку інформації
- при контролі знань та умінь
- для спілкування
- інше _____

17. Якщо Ви дали негативну відповідь на запитання №13, то вкажіть, будь ласка, причини незначного діапазону використання комп'ютерних технологій навчання:

- недостатність матеріально-технічного забезпечення навчального процесу
- відсутність елементарних знань для роботи з комп'ютером
- психологічна неготовність
- інші причини _____

18. Оцініть, будь ласка, матеріально-технічну базу Вашого закладу освіти

- повністю задовольняє
- частково задовольняє
- не задовольняє

19. Які, на Вашу думку, організаційно-педагогічні умови забезпечать ефективну організацію навчання та практики майбутніх фахівців фізичної культури і спорту?

- оновлення змісту впрактичного навчання з урахуванням динамічних змін галузі фізичної культури і спорту;

- якісне навчально-методичне забезпечення практичного навчання та практик;
- впровадження у навчальний процес сучасних форм та методів навчання;
- відповідний рівень матеріально-технічної бази;
- високий рівень кваліфікації викладачів;
- інші умови _____

20 Наскільки високо Ви оцінюєте рівень Вашої теоретичної підготовки за фахом / напрямом підготовки, на якому

- навчайтесь у вузі:
- високий рівень
- середній рівень
- низький рівень
- важко відповісти

22. Завдяки університету Вам вдалося розвинути свої здібності або відкрити нові таланти, наприклад, у творчій діяльності, науково-дослідній роботі, спорті та ін.:

- так
- ні
- важко відповісти

23. Вкажіть, будь ласка, Ваші рекомендації (поради) щодо організації навчання та фахової практики

Вкажіть, будь ласка, деякі відомості про себе:

Стать:

Вік: _____

Курс навчання: _____

Дякуємо за співпрацю!